№ 193 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 3

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻ 3 № 193

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ"
Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ
Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

արանով յայտարարում է, որ զանազան տեղերի դպրոցներում, որոնց ընկերութիւնը նպաստներ է տալիս, հարկաւոր են ուսուցիչներ և վարժուհիներ։ Ուստի խորհուրդը խնդրում է թէ ուսուցիչներին և թէ վարժուհիներին իրանց առաջարկներով դիմել խորհրդին։

ա. 2—2

ՖԻՆԱՆՍՆԵՐԻ ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԻՒՆԻՑ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

БАКУ, уголъ Красноводск. и Меркурьевск. телеф. № 10—56

Կուրսերի նպատակն է տալ ունկնդիրներին մասնագիտական և առևտրական կրթութիւն և պատրաստել հմուտ հաշւապահներ։ Աւարտողները ստանում են ատտեստատներ։

Կուրսերում աւանդվում են՝ 1) Առևտրական թւաբանութիւն և թւաբանութիւն համրիչի վրա. 2) Հաշւապահութիւն արդիւնաբերական, գործարանական, առևտրական և բանկային. 3) Առևտրական թղթակցութիւն. 4) Առևտրական անտեսագիտութիւն. 5) Առևտրական և մուրհակային օրէնքներ. 6) Գեղագրութիւն և արագագրութիւն (ուղղում ձեռագրի). 7) Ուսուցում գրող մեքենայի վրա։

Ցանկացողների համար՝ առանձին վճարով լեզուներ և ստենօգրաֆիա։

Ուսումն սկսվելու է սեպտեմբերի 20-ից։ Ընդունելութիւնր սեպտեմբերի 1-ից՝ ամէնայն օր կուրսերում, առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 12-ը և երեկոյեան 4-ից մինչև 7 ժամը։

ԿՈՒՐՍԵՐ ՄՏՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԲԱՑՎԱԾ Է ՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆ

Կուրսերի կանօնադրութիւնր (уставъ) և մանրամասն ծրագիրը (программа) տրվում և ուղարկվում են ՁՐԻԱԲԱՐ։ Օտարաքաղաքացիները դիմում են Баку, учредителю коммерческихъ курсовъ А. И. Теръ-Каспарову.

(ատ.) (չ. կ.) 20—15

(կ. չ.) ա. 16—12

ԱՔՕՅԵԱՆԻ
Ռուսական բաղանիքներ
Զուղուրէթ, ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻ դիմաց
Հեռախօս № 718.

Բաղանիքները բաց են առ. ժամը 6-ից մինչև գիշերվայ ժամը 12-ը։

Կան 11 նօմէրներ 80 կոպէկից մինչև 1 ր. 30 կ. մի ժամը։ Նօմէրները ունեն առողջապահական բոլոր յարմարութիւնները (բժշկ. դուշեր, մարմարեայ վաննաներ ևայլն)։

Կանանց և տղամարդկանց ընդհանուր լողանալու (общія) սենեակները կարգաւորված են բոլոր յարմարութիւններով։

Զինւորների համար յատկացված կայ մի ընդհանուր սենեակ։ Ջուրը՝ Կուրի ջուրն է, որ յայտնի է իր լաւ յատկութեամբ. մանրազննին կերպով զտվում է ամերիկական մեքենական զտիչ-գործիքի միջոցով։ Գոյութիւն ունեցող բոլոր պակասութիւնները վերացված են։ Բաղանիքը նորերս վերանորոգված է և կահաւորված է մաքուր։ Նօմէրների և ընդհանուրի լողանալու տեղի գները առ. ժամը 6 ից մինչև ցերեկվայ ժամը 4 ը բաւականաչափ իջեցված են։

(առ.) (10, 13, 17, 21, 23, 26, 29 օգ. 3, 6, 10 սեպտ.) 10—8

Հաշւապահական եւ Գրասենեակային
ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐ
ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԻՆ ԿԻՑ
(Իննեrորդ տարի)

Կուրսերում աւանդվում են. հաշւապահութիւն, առևտրական թղթակցութիւն, առևտրական օրէնսգիտութիւն և գեղագրութիւն։ Ցանկացողներին սովորեցվում է գրող մեքենայի վրա աշխատել։

Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ից 1908 թ.

Կուրսերը շարունակվում են ոչ պակաս 6 ամսից։ Պարապմունքները տեղի են ունենում երեկոները, շաբաթական երեք անգամ։

ՈՒՆԿՆԴԻՐ ԿԱՐՈՂ ԵՆ ԼԻՆԵԼ ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻՑ

Ամբողջ կուրսի վճարն է 40 րուբլի

Խնդիրները—Թիֆլիսի առևտրական դպրոցի դիրեկտորի անունով—ընդունվում են դպրոցի գրասենեակում՝ առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 12-ը։

Դպրոցի դիրեկտոր՝ Գ. Գեխտման

առ. (ապ.) (չ. չ.) 12—12

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Մ. Գ. Դանիէլ-Բէկ

Ընդունելութիւնը: Առաւօտեան 10—2 ժամը; Երեկոյեան 4—6 »

Հասցէ՝ Ртищевская ул., д. № 7.
(ե. հ. չ.) ա. 50—2

ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԴԱՍԱՏՈՒՆ
ԴԱՇՆԱՄՈՒՐԻ
ազատ գեղարուեստագէտ
ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆԻ
Елизаветинская, № 40.

Ուսման վճարը՝ տարեկան 60 ր., առաջվում է կիսամեակներով—սեպտեմբերին և յունվարին։

(առ.) ա. օ. 10—5

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ
Դ. Դաւթեան

Հաստատվում է Թիֆլիսում և տալիս է ջութակահարութեան դասեր։

Դիմել՝ Музыкальн. магазинъ Сузанаджява
(ու. կ, չ.) առ. 15—3

ՊԷՏՔ Է ԱՐՄԱՏԱԿԱՆԱՊԷՍ ՎԵՐԱԿԱԶՄԵԼ

Ամէն տեղ, ուր բնակվում են հայերը, թէ մեզ մօտ՝ Ռուսաստանում, թէ Թիւրքիայում, թէ Պարսկաստանում, հայ մատաղ սերնդի կրթութեան գործը ոչ միայն աննախանձելի վիճակի մէջ է գտնվում իր ներքին և արտաքին կազմակերպութեամբ, իր նիւթական և բարոյական բարգաւաճմամբ, այլ և միանգամայն անզօր է հանդիսանում գործնական արդիւնք մատակարարել ուսումն աւարտող և կեանքի մէջ մտնող սաներին։ Հայ դպրոցը ոչ միայն չէ տալիս մի ամփոփ, աւարտած ուսումն, որ հնարաւորութիւն տար աւարտող սանին իր մտաւոր զարգացումը ինքնակրթութեամբ լրացնել, այլ և չէ տալիս նրան հնարաւորութիւն գործադրել իր ուսումը կեանքի մէջ, գործնականապէս շահագործել։ Վերցրէք մեր ամենալաւ համարվող դպրոցները՝ թեմականները, վերցրէք մեր կիսամիջնակարգ ուսումնարանները, մեր բոլոր ծխական դպրոցները, քննեցէք նրանց ծրագիրները, ամէն տարի փոփոխվող, ամէն տարի այս և այն յեղաշրջման ենթարկվող, և դուք կը համոզվէք, որ մեր ազգային բոլոր դպրոցները չեն կարողանում կատարել այն միսսիան, որ այժմ կատարում է եւրօպական դպրոցը ժողովրդի վերաբերմամբ։ Մեր թեմական դպրոցները չեն կարողանում պատրաստել նոյնիսկ հասարակ մանկավարժներ, ուսուցիչներ ծխական դպրոցների համար։

Հայ ժողովրդի վիճակը ներկայումս այնպէս է, որ հայը, ուր և լինի նա, Ռուսաստանում, Թիւրքիայում, Պարսկաստանում, Բուլղարիայում, Եգիպտոսում, Հնդկաստանում, Ամերիկայում, պէտք է ձգտի միայն մի նպատակի—ստանալ այնպիսի ուսում, որով կարողանայ կեանքի մէջ մրցել, որով կարողանայ ապահովել իր տնտեսական և մտաւոր բարգաւաճումը։ Կեանքի պահանջը այժմ այնպէս է, որ հայ դպրոցը պէտք է կարողանայ հայ մատաղ սերնդին տալ ամփոփ ընդհանուր ուսումն և իբրև լրացուցիչ գործնական ուսումն, վերաբերեալ որևէ մասնագիտութեան, արուեստի, արհեստի կամ տեխնիքական գիտելիքների։

Բոլոր մեր ծխական դպրոցները գաւառական քաղաքներում և գիւղերում պէտք է ունենան լրացուցիչ գիւղատնտեսական դասարաններ կամ դասընթացքներ—երկրագործական, այգեգործական, շերամաբանական, գինեգործական, նայելով թէ ինչ արդիւնաբերութիւն և բերքեր ունի որոշ մի շրջան, և տեխնիքական, տնայնագործական՝ այնպիսի տեղերում, որոնք չունեն մշակվելու բնական բերքեր։ Ծրագրի մէջ կարևոր տեղ պէտք է տալ առողջապահութեան։ Իսկ այդ տեսակ դպրոցների համար հարկաւոր ուսուցիչներ պատրաստելու համար մեր թեմական դպրոցները պէտք է ունենան և մասնագիտական կամ գիւղատնտեսական ուսուցչանոցներ, կամ թէ պէտք է հիմնել առանձնապէս գիւղատնտեսական ուսուցչանոցներ։

Մեր դպրոցները այժմ չունեն ոչ որոշ ծրագիր, ոչ կանօնադրութիւն։ Թիւրքիայում պէտք է այսուհետև հիմնվեն նոր դպրոցներ։ Պարսկաստանում գտնված մի քանի հայ դպրոցներն ևս չունեն որոշ ծրագիր և կանօնադրութիւն։ Եթէ մենք Ռուսաստանում մշակենք մի ռացիօնալ ծրագիր մեր ծխական դպրոցների համար, գիւղատնտեսական և պրօֆէսիօնալ լրացուցիչ բաժանմունքներով, դա կարող է ծառայել տիպար և Թիւրքիայի, և Պարսկաստանի հայ դպրոցների համար։

Մանաւանդ Թիւրքիայի հայերը պէտք է լաւ հասկանան, որ այժմ, երբ նրանք ազգային-ժողովրդական դպրոցներ բանալու ազատութիւնն են ձեռք բերել, պէտք է այժմ իսկ արմատական փոփոխութեան ենթարկել ուսման սիստեմը և ըստ այնմ կազմել ծրագիր, որպէսզի Հայաստանի ժողովուրդը, մանաւանդ գիւղական ազգաբնակութիւնը, հնարաւորութիւն ստանայ իր մատաղ սերնդին տալ կեանքի պահանջներին և նրա տնտեսական, մտաւոր կարիքներին բաւարարութիւն տուող ուսումն։

Հասել է ժամանակը արմատականապէս վերակազմելու հայ մատաղ սերնդի կրթութեան և ուսման սիստեմը։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. Պոլիս, 1 սեպտ.

Արտաքին գործերի մինիստր Թէվֆիկ-փաշան, Պետերբուրգի Հեռ. Գործ. թղթակցի հետ խօսակցելու ժամանակ Թիւրքիայի արտաքին քաղաքականութեան վերաբերութեամբ, ասաց, որ վերածնված Թիւրքիան բոլոր մեծ պետութիւնների հետ ունենալու է խաղաղ և բարեկամական քաղաքականութիւն, աչքի առաջ ունենալով և հարկէ իր ազգային շահերը, ձեռնպահ մնալով միջազգային երկպառակութիւնների մէջ միջամտելուց։

Շօշափելով այն հարցը, թէ ինչ կապ կարող է լինել Թիւրքիայում կատարված յեղաշրջման և քաղաքականութեան ուղղութիւնը փոփոխելու միջև, այն մտքով, որ իբր հող չը լինի, որպէսզի եւրօպական պետութիւնները իրանց կուլտուրան կարող լինեն տարածել Թիւրքիայի վրա, մինիստրը աւելացրեց, որ եթէ Թիւրքիան կարիք զգայ կուլտուրական ուժերի, նա միւս երկիրների օրինակով կը հրաւիրէ նրանց արտասահմանից իր սեփական նախաձեռնութեամբ։ Հազիւ թէ պետութիւնները սիստեմատիկ կերպով տարածեն իրանց կուլտուրան Թիւրքական հողի վրա, որովհետև Թիւրքիան ինքը կուլտուրական պետութիւն դարձաւ։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄՏԱԾՈՒՄ

Լօնդօն, 22 օգոստոս

Այժմ որ ասնախմբութեան, թափօրներու և կեցցէներու շրջանը մէկ կողմ թողնելու ժամանակը հասած է, այժմ որ խանդավառութեան առաջին մտածումները նուէ ձգելու ատեն է, կարծէ որ մեր ուշը դարձնենք հանդարտ մտքերով ապառնիին վրայ և ծրագիր մը պատրաստենք գործունէութեան,—ուղի մը հարթենք, որու վրայէն կարելի ըլլայ քալել անսայթաք։

Թիւրքիոյ մէջ սահմանադրութեան վերահաստատումը, երկար ատեն արուեստականօրէն զսպուած ժայթքումի մը ապաւորութիւնը ունեցաւ ո՛չ միայն տեղացիներուն, այլ և օտարականներուն վրայ նա։ Ոմանք գիտցան իրենց մտամփոփութիւնը շուտով վերստանալ և նորմալ վիճակով շարժիլ։ Ուրիշներ ուշացան, իսկ կան այնպիսիներ, որոնք դեռ ևս կը շարունակեն իրենց անիմաստ սոփեստութիւնները։

Այս գործին մէջ ամենամեծ պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ պոլսական մամուլին վրայ, և մեծամեծներուն մեծագոյնը՝ պոլսահայ մամուլին վրայ, որ՝ իր եռէքն քաշելով ամբոխը՝ տարաւ ձգեց զայն տխմար ու անամօթ կացութեան մը մէջ,—պոլսահայ մամուլին առաւելաբար, կը կրկնենք, որ ամենէ զգօնը, ամենէ աչալուրջը և ամենէ շրջահայեացն ու անհաշտը ըլլալու էր։ Իրաւ է թէ ամեն անգամ, որ պոլսահայ թերթ մը կը բանամ, իւրաքանչիւր նախորդ ըէժիմի արտաքսուած գործակատարի մը անուան կցուած է «գազան, աւազակ, հայակեր, խաֆիյէ» և այլնածականները, սակայն, այսպիսի բոպէի մը իսկ, անմեղ պետին շռայլուած ածականներն ու տխաղանները կը նսեմացնեն նախորդները։ Երկուքն ալ ծայրայեղ են, բայց վերջինը աւաւել ևս ծայրայեղ է։ Բարեգութ, հայրախնամ, բարեխնամ, լուսամիտ, ազատական, և դեռ ինչ տեսակ ածականներ շարուած պահուն իր անուան, մարդ այնպէս կը կարծէ որ բռնապետական օրերու տարեդարձի առթիւ գրուած խմբագրական մըն է, ուրուն, սակայն, անկեղծ չըլլալուն զուարճալի մտածումն ունէինք. բայց այսօր, երբ կը տիրէ մամուլի ազատութիւն, երբ ո՛չ հարկ կայ և ո՛չ ալ ստիպող այդ լրբենի անուններ տալու։

Ասով մենք չենք ըսեր, որ սկսին տալ այդ անորակելի գազանին այն անունները, զորս յաւիտեան խարանուած պիտի մնան անոր ատելի ու արիւնաներկ ճակտին վրայ, բայց անշուշտ, երբ իր արբանեակները կը հալածէին, կրնային այդ սադայէլական Ջօկատին պետն համարուող եղեռնապետին անունն իսկ չտալ և լուռ մնալու համեստութիւնն ունենալ։ Ո՛չ. ատիկա չըրին մեր պոլսահայ պաշտօնակիցները ու իրենց թեթևսոլիկ, զեվզեկ ու տիրացուական սոփեստութեանց ծայր տուին, ու այն համոզումը, որ 95—96 ի կարմիր շրջանի օրերէն ի վեր բովանդակ Եւրոպայի միտքը կայացուցած այս ոճրագործապետին վրայ, հիմնայատակ փշրեցին ու խորտակեցին, և մենք, հայերս, որ զոհերու մեծագոյնը նետած էինք այս անկուշտ Մողոքին կոկորդը, առաջնագոյնը եղանք իր ճակտի կարմիր խարանը մաքրելու ճիգեր ընել եռանդով մը՝ որ աննկարագրելի է... շնորհիւ ատեն մը Թիւրքահայը անհամութիւններով թերող պոլսական խմբագիրներուն։ Մենք մինչև հիմա ալ սա հաւատքն ունինք, որ այդ ժայթքումներէն ոմանք իրապէս անկեղծ են, իսկ ոմանք ալ թէև կեղծ, բայց իրենց բնածին շողոքորթութիւնն ու ստրկամտութիւնը թոյլ չի տար նոյն այսպիսի բոպէի մըն իսկ լուռ մնալ։ Ի՞նչ պիտի ըսէր ծերունի Գլադստօն, որ, Մեծն-Բրիտանիոյ պատասխանատու մինիստր մը ըլլալով հանդերձ՝ այդ գազանը «մեծ մարդասպան» հռչակելէն յետոյ, տեսնէր, թէ հայ խմբագիրներ ու գրչակներ աւանկ ազատ բոպէի մը գիրենք 12 տարիներ շարունակ յօշոտող ու կեղեքող ճիւաղը կը յորջորջէին լուսամիտ, բարեխնամ և իրենց բարօրութեան համար կեանք և քուն զոհող հայր մը... Ես ամօթով նկատեցի, թէ քանի մը անգլիացի թղթակիցներ այս կէտը շեշտած էին իրենց հեռագիրներուն մէջ։

Այս առթիւ հաճոյքով նկատեցի «Դրօշակի» վերջին համարի վերջին էջին վրայ զետեղուած «Յանուն վայելչութեան» յայտարարութիւնը։ Սակայն, եթէ այդ միևնոյն յայտարարութիւնը կանխօրօք մեր պոլսահայ խմբագիրներուն առջև դրուած չէր, վախ կայ հաւատալու թէ՝ սխալը անփոխարինելի պիտի ըլլայ։

Զարմանալի կէտն այնտեղ է, որ երիտասարդ Թիւրքեր, յայտարարելով հանդերձ Աբդիւլ-Համիդի գահընկէցութիւնը առաջին պայմաններէն մէկը իրենց համաձայնութեան Պարիզ, ո՛չ միայն դէպի այդ ուղղութիւնը քայլ մը չառին, այլ և իրենք ևս գինովցալով առաջին յաղթութենով թէ թոյլ տուին, որ ժողովուրդը, և սա՝ իրենց պաշտօնական օրգանէն ներշնչուած, մեծ ոճրագործին անուան ներբողներ կարդայ, և թէ իրենց հետևորդները հեռատեսու-

Ռուսաստանի հետ յարաբերութիւնները լաւացած են, լուծում պահանջող ոչ մի վիճելի խնդիր Ռուսաստանի և Թուրքիայի միջև չը կայ և չէ էլ նախատեսւում։ [illegible]

Թուրքիան-փաշային [illegible] Ռուսաստանի հետ ամենաբարեկամական յարաբերութիւնների համար։ [illegible]

[illegible]

Ցերեկով ֆրանսիական դեսպանը, նրանից յետոյ և սպանիական հաւատարմատարը արտաքին գործերի ստատս-սեկրետարի պաշտօնակատարին յանձնեցին համանման նօտա Մուլէյ-Հաֆիդին պետ ճանաչելու հարցի վերաբերմամբ։ («Հ. Գ.»)

—

Պարիզ, 1 սեպտեմբերի

Հավասի գործակալութեան տեղեկութիւնների համաձայն, ֆրանսիական-սպանիական նօտայում ասված է, որ Մուլէյ-Հաֆիդին պետ ընդունելը պէտք է կախման դրութեան մէջ լինի նրա ներկայացրած երաշխաւորութիւններից, առանձնապէս նրանից, որ նա հաստատէ Ալժեզիրասի արձանագրութիւնները և միւս բոլոր պայմանագրերը օտարազգիների վերաբերութեամբ, իր ընդունած պարտականութիւնները Մախզէնի պարտքերը վճարելու գործում, նաև այն հանգամանքից, եթէ նա պաշտօնապէս կը հրաժարվի սրբազան պատերազմից։ Այս մի միջոց է, որ անվտանգ կը դարձնէ նաւահանգիստները և ճանապարհները։

Մեծ պետութիւնները [illegible]

—

Կ. Պոլիս, 1 սեպտեմբերի

[illegible]

—

Պետերբուրգ, 1 սեպտ.

[illegible]

—

Մոսկուա, 1 սեպտ.

[illegible]

—

Վարշավա, 1 սեպտ.

[illegible] 200, [illegible] 150 [illegible] ճառով մերժում ստացան 150 հոգի. խնդրագրեր դեռ շարունակվում են ստացվել. դասախօսութիւնները կը սկսվեն սեպտ. 5-ին։ («Հ. Գ.»)

—

Կարլսբադ, 1 սեպտ.

Արտաքին գործերի մինիստր Իզվօլսկին երեկոյեան մեկնեց Պրագա, որտեղից վաղը կը մեկնէ Դուլյատ։ («Հ. Գ.»)

—

Մեզ հեռագրում են Պետերբուրգից, սեպտեմբերի 2 ին.

Սեպտեմբերի 1-ին բացվեց կլիմայակլէժական համաժողովը։ Ներկայացուցիչներ են եկած Ռուսաստանի բոլոր մասերից, նոյնպէս և Բօլգարիայից։ Առաջին նիստին ներկայ էին 250 մարդ։ Կովկասեան Դիւզատնտեսական ընկերութեան կողմից ողջունեց ժողովը մի ճառով Ա. Քալանթար։ 80 զեկուցումներ են ներկայացված։ Կովկասեան հարցերի վերաբերմամբ 8 զեկուցումներ են ներկայացրել Տիմօֆէեվ, Սատունին, Գօրբաչէվ, Մարկովիչ, Քալանթար։

—

Բուդապեշտ, 1 սեպտ.

Կաթոլիկական տօնի առիթով սուրբ հաղորդութիւնը ընդունելու ժամանակ սօցիալիստները աշխատեցին արգելք լինել թափորին։ Տեղի ունեցաւ ընդհարում ոստիկանութեան հետ. վերջինս ստիպված էր գիմել զէնքի։ Ձերբակալված են 50 հոգի։ («Հ. Գ.»)

—

Պետերբուրգ, 1 սեպտեմբերի

Պետերբուրգում օգոստոսի 29-ի կէսօրից մինչև սեպտեմբերի 1-ի կէսօրը խոլերայով հիւանդացան 401, մեռան 98 հոգի, ի թիւս որոնց վերջին օրը հիւանդացան 139, մեռան 30 հոգի։ («Հ. Գ.»)

—

Գանձակ, 1 սեպտեմբերի

Խոլերայից մեռան 5 հոգի։ («Հ. Գ.»)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

—

«Times» լրագրի Թէհրանից ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, յեղափոխականների դրութիւնը Թաւրիզում վերջերս բաւականաչափ վատթարացել է։ Սաթթար-խանը փող չունի, որպէսզի պահել կարողանայ Կովկասից վարձված գինւորներին, որոնք նրա գլխաւոր ույժն են կազմում։ Նա այդ նպատակով արդէն ստիպված եղաւ մեծ տուրք նշանակել քրիստոնեաների թաղի վրա։

Թերթը, հաղորդելով այդ լուրը, երկիւղ է յայտնում, որ մի գուցէ շահի զօրքերի նոր յաղթութեան դէպքում՝ յեղափոխականները յարձակում գործեն օտար հիւպատոսների վրա, պետութիւնների միջամտութիւնը առաջ բերելու նպատակով։ «Այդպիսի դէպքում,—ասում է լրագիրը,—առաջինը յարձակման կենթարկվի անգլիական հիւպատոսարանը, որովհետև պարսիկ ժողովրդի մասսաների մէջ այն համոզմունքն է արմատացել, որ Անգլիան Պարսկաստանի ամբողջ հիւսիսային մասը տուել է Ռուսաստանին»։

Ապա լրագիրը մատնանշում է, որ Թաւրիզի ռուսաց հիւպատոսարանը պահպանվում է 50 կօզակներով, մինչդեռ անգլիականը, համարեա, բոլորովին անպաշտպան է։ Ահա թէ ինչու վտանգ է սպառնում Թաւրիզում ապրող ռուսներին և անգլիացիներին։

—

Լօնդօնից օգոստոսի 26-ին հեռագրում են «Бирж. Вѣд.» լրագրին.

Իրերի դրութիւնը Պարսկաստանում վերին աստիճանի կրիտիքական է համարվում։ «Daily Telegraph»-ը, Թէհրանեան իր թղթակցի բերնով, նախազգուշացութիւն է անում մօտ ապագայում լինելիք կատաստրօֆի մասին։

Հարաւային Պարսկաստանում, այդ լրագրի ասելով, նահանգապետները բացարձակ կերպով կողոպտում են գիւղերն ու աւանները, առևտրական ճանապարհների վրա գրաւելով ամբողջ կարաւաններ թանգագին գործերով ու այլ և այլ ապրանքներով։ Ազգաբնակութիւնը բոլորովին քայքայված է։

Թէհրանում սկսվել են արիւնահեղ ընդհարումներ զօրքերի և յեղափոխականների միջև։ Իրզապետ Լեախովը ինքն էլ է խոստովանվում, որ իր համար շատ դժուար կը լինի պահպանել կարգը մայրաքաղաքում, ուր ռուսների դէմ սաստիկ ագիտացիա է մղվում։ Ոչ շահից, ոչ էլ նրա խորհրդականներից չէ կարելի սպասել այնպիսի միջոցներ, որոնք կարողանային մայրաքաղաքի արիւնհեղութիւնների առաջն առնել։

«Times» լրագրի ասելով, Թաւրիզի յեղափոխականները 500 թիւրքական լիրա են ստացել Կ. Պօլսում ապրող պարսիկներից շահի դէմ կռիւը շարունակելու համար։

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

—

Կ. Պօլսից օգոստոսի 26 ին հեռագրում են «Вирж. Вѣд.» լրագրին.

Այն տեղեկութիւնները որ ստացել են դեսպանատներից մի քանիսը իրանց հիւպատոսներից, թոյլ են տալիս կարծելու, որ իրերի դրութիւնը Թիւրքահայաստանում վերջին ժամանակներս բաւականաչափ լաւացել է։

Հայերի ապստամբական պատրաստութիւնների մասին պտտող լուրերը բոլորովին անհիմն դուրս եկան։

Հայ-յեղափոխական շարժման պարագլուխները սահմանադրութիւն մտցնելու օրից սկսած գործում են երիտասարդ-թիւրքերի կօմիտէների ներկայացուցիչների հետ միասին, հրաժարվելով Հայաստանի ինքնավարութեան մտքից։ Հայկական հրոսակախմբերի առաջնորդներից շատերը յօժարակամ վայր դրին իրանց զէնքերը։

Հասարակական աշխատանքների մինիստրութիւնը մշակել է Մեսօպոտամի համար ոռոգման աշխատանքների մի ընդարձակ ծրագիր։ Մինիստրը հրաւիրել է ծառայութեան յայտնի անգլիացի ինժեներ ճարտարապետ Միլկօկսին։ Գերմանական տեխնիկների և ինժեներների առաջարկները մերժված են մինիստրների խորհրդի կողմից։

—

Կ. Պօլսից օգոստոսի 25-ին հեռագրում են «Бирж. Вѣд.» լրագրին, որ Կ. Պօլսի և Սալօնիկի կօմիտէները արդէն միացել են իրար հետ։ Երիտասարդ-թիւրքական մամուլը ողջունելով այդ կատարված փաստը՝ վերագրում է նրան արքայազն Սաբբահէդդինի ջանքերին, որը այստեղ բանակցութիւն է վարում Սալօնիկի կօմիտէի հետ։

Լուր է պտտում, որ ներքին գործերի մինիստր Հակկը-բէյը, որ ժամանակաւորապէս վարում է ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի պաշտօնը, հրաժարական է տուել։

Այստեղի դպրոցների ուսուցիչները գործադուլ են արել։

—

«Каспій» լրագրին հեռագրում են Կ. Պօլսից.

«Միութեան և առաջադիմութեան» կենտրոնական կօմիտէն դիմել է Վանի հայ կօմիտէին շնորհակալութիւն յայտնելով նրան զէնքը վայր դնելու համար կայացրած որոշման համար։ Կօմիտէն այստեղ է ուղարկում իր ներկայացուցչին միասին խաղաղացման միջոցներ մշակելու նպատակով։

Եմենի վալին ներկայացրել է մեծ վեզիրին մի ծրագիր Արաբիայում բարենորոգումներ մտցնելու մասին։ Այդ ծրագրի համաձայն, Արաբիան հրաժարվում է առանձին պարլամենտի պահանջից։

Ապա պահանջում են վերականգնել այն արտօնութիւնները, որոնցով օգտվում էին Եմենի շէյխերը, այլ և սուլթան Սելիմ 1-ի կողմից Արաբիային պարգևված յատուկ արտօնութիւնները։

Լուրերին նայելով, մօտ օրերս սպասվում է մեծ վեզիր Քեամիլ փաշայի հրաժարականը։ Նրան հաւասարապէս յաջորդ են համարում նախկին վեզիր Ֆերրիդ փաշային կամ մակեդօնական գեներալ-տեսուչ Հիլմի փաշային։

ՊԱԼԱՏԱԿԱՆ ԿԱՄԱՐԻԼԼԱՆ ԲԱՆՏՈՒՄ

—

Թիւրքական մի ժուրնալիստի աջողվեց այցելել կալանաւորված մինիստրներին բանտերում։ Այն, ինչ նա այնտեղ տեսել է, չէ վկայում, որ երիտասարդ-թիւրքերի պարագլուխները մեծահոգի եղած լինեն յաղթվածների վերաբերմամբ, այն մարդկանց վերաբերմամբ, որոնք առաջ իշխանութիւն ունէին իրանց ձեռքում։

Սուլթանի խեղճ պալատական աստղագէտը՝ ծերունի Աբիւլ-Հիւդայի մարմինը ամբողջապէս կապտած է հարուածներից։ Նրան, ինչպէս երևում է, անխնայ ծեծել են։ Նրա կողքին նստած էր նրա որդին Հասանը, որի վրա չէ կարելի առանց արտասուքների նայել։ Նա ամբողջապէս այլանդակված է։ Մի ուրիշ սենեակում, յատակի վրա, պառկած էր պալատական գլխաւոր լրտեսը, Աղեակ-էֆէնդին, և նրա հանդէպ, անկիւնում, կծկվել էր սուլթանի խոհարարը՝ Քեամիլը։ Երկուսն էլ շղթայված են։

Պալատական աստղագէտը, չը նայելով որ ծեծված է, վհատված չէ։ Նա յոյս ունի, որ ժողովուրդը իր սխալը կը զգայ և պատիժներ կը տայ իր կրած պատիժների փոխարէն։ «Ես հաւատարմութեամբ,—ասել է նա ժուրնալիստին—ծառայում էի պետութեանը։ Ես տարիներ շարունակ օգնում էի շարժման պարագլուխներին և բարեկամական կապեր էի պահպանում երիտասարդ-թիւրքերի հետ։ Վերջապէս ես մի գիրք գրեցի, որի մէջ ապացուցանում եմ, որ Թիւրքիայի փրկութիւնը հանրապետութեան մէջ է. էլ ինչու համար են ինձ պատժում»։

Թիւրքական ժուրնալիստը նոյն բանտում գտաւ նախկին զինւորական մինիստր Րիզա-փաշային։ Րիզա-փաշան ասաց ժուրնալիստին. «Ես հիւանդ էի։ Բժշկի խորհրդով ես գնացի կալուածքս, իսկ լրագիրները սուտ էին ասում, որ ես իբր թէ փախել եմ օֆիցերների և զինւորների բարեկամութիւնից։ Երբ սահմանադրութիւն յայտարարեցին, ինձ մօտ եկան կօմիտէի երկու անդամ և հրամայեցին հետևել իրանց։ Ինձ բանտը տարան, և ահա ես դեռ չը գիտեմ, թէ ինչու են ինձ պահում։ Ես միշտ սահմանադրութեան կողմնակից էի»։

Հետաքրքրական է մի ուրիշ կալանաւորի՝ Հաքիբ-Մէլհամէի, պետական մօնօպօլիայի նախկին դիրեկտորի, պատմութիւնը։

«Ես Բրիւսէլում էի, երբ յայտարարեցին սահմանադրութիւնը։ Այնտեղ է ուսանում իմ որդին։ Ինձ համար գժբաղդ օրը ես հրաման ընդունեցի անյապաղ ուղևորվել Կ. Պօլիս։ Իսկոյն ես սկսեցի դարսել իրերս։ Ինձ, վերադառնալուց յետոյ, հարցափորձի ենթարկեցին, թէ ինչ են մտածում Եւրօպայում յեղափոխութեան մասին։ Ես պատասխանեցի, որ Աւստրիայում, Ռումինիայում, Բօլգարիայում շատ գժգոհ են։ Ինձ ժողեցին տուն գնալ, և ես յոյս ունէի, որ ինձ հանգիստ կը թողնեն։ Սակայն, հետևեալ օրը երբ ես խնդրեցի անցագիր տալ ինձ Բրիւսէլ վերադառնալու համար, ինձ յայտնեցին, որ ես պարտաւոր եմ մնալ մայրաքաղաքում։ Զգալով որ բանը վատ է, ես փախայ, բայց Թիւրք-բօլգարական սահմանի վրա ինձ կալանաւորեցին և ահա ես բանտումն եմ։ Չը գիտեմ ինչու համար։ Ես միշտ սահմանադրութեան կողմնակից էի։ Ես ընդամենը 50,000 ֆրանկ ունեմ գերմանական բանկում, իսկ մարդիկ աղաղակում են իմ հարստութեան մասին»։

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

(Մեր. թղթակ.)

—

Կ. Պօլիս, 20 օգոստոսի

Պօլիսը տակաւին կը շարունակէ իր սկսուած ոգևորութիւնը սահմանադրութեան հրատարակումէն ի վեր. Սև ծովը, Միջերկրականը, իւրաքանչիւր օր, կը բերեն հետաքրքրներու բազմութիւն, մեծամեծ այցելուներ, պանդուխտներ՝ գունդ գունդ՝ և աքսորականներ։ Նաւահանգիստը, Բիւզանդեան կայսրութեան առաջին օրերէն մինչև ցայսօր, թերևս տեսած չէր ինչ որ կը պարզուի այսօր Մարմարայի և Վոսփորի ծոցին մէջ։ Պատմական դէպքերու խոշորութեան կարգն է Փուադ փաշայի («զիժ»մականունով ծանօթ Փուադ) և Իզմիրլեան սրբազանի յաղթական մուտքը։ Անկարելի է նկարագրել խռնած բազմութիւնը քարափին վրայ, կամուրջին վրայ, փողոցներու և պողոտաներու մէջ. աննկարագրելի է նոյնպէս և խանդավառութիւնը բոլոր դասակարգերու մէջ։ Հետաքրքրական շատ սիրելի կէտ մըն ալ սա է որ թիւրք կինը, իր ծածկոցէն դուրս հանած իր սիրուն գլուխը, քարափին վրայ շարք-շարք ոտքի վրայ, կը բարևէ աքսորէ դարձող մեծ տարագիրները։

Իզմիրլեան, յոգնած ծովային ճամբորդութենէն և մանաւանդ յուզումներէ, պէտք ունի հանգստեան։ Հիմա իր ազգականներէն մէկուն տունը կը մնայ Սկիւտարի մէջ, ուր արդէն գտնուած է տարիներով թէ իբրև վարդապետ քարոզիչ և թէ իբրև եպիսկոպոս քարոզիչ ս. Կարապետ եկեղեցիին։ Սկիւտարը Վոսփորի ասիական մէկ մասն է, Պօլսոյ ամենէն աւելի մօտիկ, հայերու լաւ կեդրոն մըն է, ժողովուրդը սիրող իր գործիչներուն, ազգային պարտականութեանց մէջ անթերի և քիչ մըն ալ թունդ։ Իզմիրլեանի համար կազդուրիչ է գիւղը, օդը և սիրելի ժողովուրդը, մոռցնելու իրեն աքսորավայրի տասներկու տարուան դառնութիւնները։

Բայց ուր որ ալ երթայ, ուր անկիւնն ալ քաշուի, չի կրնար օձիքը ազատել այցելուներէ. հեռուէն, մօտէն, հին բարեկամներ, նոր մարդիկ, գրող, գործիչ կը վազեն այցելութեան։ Նոյն յարգանքը ունի «Մշակի» նոր թղթակիցը։ Կիրակի օրը, երեկոյեան դէմ, Իզմիրլեանի տունն էնք ասիացի քանի մը բարեկամներով, որոնք, հայրենիք դառնալէ առաջ, ուխտած են մօտէն տեսնել անգամ մը սրբազանը։ Կը խօսինք իւրաքանչիւրս մէկ-մէկ բան, ու առանձին պատասխաններ կընդունինք։ Մեզ զբաղեցնող երկու միտք կայ գլխաւորապէս. պատրիարքը պիտի մնայ թէ կաթողիկոս պիտի երթայ։ Ուղղակի հարցում ընել ներելի չէ. խօսքերու շարքէն հնարաւոր պիտի ըլլայ հաւանական կամ ենթադրական եզրակացութեան մը յանգիլ։ Ինչ որ կը յայտարարէ անպատրաւակօրէն, սա է թէ՝ ինչպէս ցարդ, նոյնպէս ասկէ հետև ալ իր նշանաբանը պիտի ըլլայ հպատակիլ ազգին կամքին ու աշխատիլ իր պաշտօնին մէջ, ըլլայ

Թիւնը չունեցան քիչ մը նուազ իրենց փադիշահը փառաւորելու։ Եւ ինչի՞ յանգեցաւ այս բոլորը։ Ահա՛ երկրորդ և վերջին մտածումը՝ որուն առջև կը գտնուինք այս պահուս։

Ոմանք պիտի յայտարարեն, թէ սուլթանը այսուհետև անոյժ է, նա այլ ևս մաքրօնէթի պաշտօն մը միայն պիտի ունենայ։ Վերջին մէկ երկու շաբաթները իրաւ է թէ այդ եղաւ իր դերը, սակայն, անգլիական թերթի մը բառերին նման, եթէ սա մեր ճանչցած Աբդիւլ-Համիդն է, չափազանց յախուռն չըլլանք։ Վտանգը անցած չէ. աւելին կայ. ամենամեծ վտանգներու թուականը դեռ նոր պիտի թեակոխենք։ Ասոնք յուռետեսի կամ նախապաշարեալի խօսքեր չեն։ Ով որ մօտէն կը հետևի, դժուար չէ նշմարել։

Դեռ անցեալ օր «Standard»-ի նման թերթը կը գրէր, թէ վերիվերոյ խաղաղութենէն չխաբուինք, որովհետև հին ըէժիմը այնքան ալ դիւրաւ պիտի չմեռնի։ Հինգ դարերու բռնակալական ամրակառոյց շէնքը երկու շաբաթէն կամ ամսէն չի խորտակուիր,—կըսէ։ Եւ լոկ այն իրողութիւնը, որ Համիդ յաջողեցաւ մէկ ժամուայ ընթացքին ամբողջ 32 տարուան արիւնի, արցունքի, մոխիրի ու սովի շրջանը մոռցնել տալ և իր ամենաուխտեալ թշնամիներուն շրթներէն գովաբանութեան և մաղթանքի բառեր խլել, արդէն ապացոյց մըն է, թէ որքան խակ ու անպատրաստ էինք։

Ալ ինչ հոգիով և արիութիւնով պիտի կրնանք այսուհետև սուլթանի՝ գահէն արտաքսումը պահանջել, երբ կը տեսնենք երիտասարդ-թիւրքերու պետեր, կամ անոնց մօրթերով բէյեր ու փաշաներ, որ սուլթանի ազատասիրութիւնն ու լուսամտութիւնը երկինք կը բարձրացնեն։ Եւ գիտե՞ք ով պիտի ըլլայ մեր ամենէ կծու թշնամին՝ երբ վաղը մեր երէկուայ ծրագիրը իրականութեան վերածել փորձենք։ Նոյն այն ժողովուրդը, որ այսօր եղբայրութեան ձեռք կը կարկառէ մեզի։ Ինչու.—որովհետև, սիրելի բարեկամներ, չխաբուինք օդային ցոյցերէն. դեռ ազէտ, նախապաշարեալ ու ֆանատիկոս մըն է այն։ Ասով թող չկարծուի թէ խրտուիլակ մը երևան հանել կուզեմ և ատելութեան սերմեր կը ցանեմ այժմէն։ Երբեք։ Բայց, աչքերնիս բաց շրջինք և բոլորտիքնիս կատարուածները լաւ դիտենք։ Սուլթան Համիդ իր գործը շատ լաւ կը ճանչնայ, ու մենք ալ ինքզինքնիս կորկնակիօրէն ողբալի չդարձնենք կոյր ու համր երևնալով։ Կրկին ու կրկին կըսենք, որ այս պահուս սուլթանի գահը առաւել քան երբեք ապահովուած է, և եթէ վաղը խիստ ու գործնական ցոյց մը ըլլայ աւելի արմատական թիւրքերու և հայերու կողմէ, ոչ թէ դէմերնիս պիտի պատնէշ կանգնեցնեն մահմեդական ֆանատիկոսները, այլ անոնց հետ կողք կողքի պիտի կռուին նաև մեր հայ ֆանատիկոսները, և այս՝ շնորհիւ մեր թեթևսոլիկ ու սարկամիտ պոլսահայ խմբագիրներուն, տիրացուներուն և տէրտէրներուն։ Ասիկա կէտ մըն է՝ որ անտեսելու չենք։

Կան անգլիացի դիւրահաւաններ՝ որ կը տարակուսին. մենք, որ խաչը կրած և պողպատը զգացած ենք մեր մարմնոյն վրայ, այս օտար դիւրահաւաններէն ալ դիւրահաւան պիտի ըլլանք։ Մտածենք ու ատոր համեմատ գործենք։ Պէտք եղածէն աւելի խաբուած ենք ուրիշներէ։ Հիմա ալ ինքնախաբութեան զոհ չըլլանք։

Անցեալ օր դէպք մը եկաւ նկատողութեան տակ անգլիական թերթի մը մէջ, որ տարակոյսներս, զոր պահ մը խեղդել ջանացեր էի, կրկին արթնցուց։

Փոքր-Ասիոյ ներքին քաղաքներէն մէկուն մէջ ֆանատիկոս հօջա մը, հակահարուած մը փորձելու դիտումով, զինուորանոց երթալով կը յայտարարէ, թէ սուլթանը գեավուրներուն ձեռքն է ինկած և ասոնք ստիպեր են, որ սահմանադրութեան հրովարտակ ստորագրէ, ինչ որ, վախնալով, ըրեր է։ «Ուրեմն իր կամքովը շնորհած չէ՞»—կը հարցնեն։ «Ո՛չ,—կը պատասխանէ հօջան,—և վաղը բոլորս ալ այս անիծեալ գեավուրներուն ստրուկները պիտի ըլլանք»։ Հինգ րոպէէն 500-է աւելի զինուորներ հրացաններնին ուսերնին կը նետեն և ճամբայ կելլեն իրենց դէրը ստուգելու... Եւ եթէ հարկը տեսնուի, Համիդ ստոյգ տեղեկութիւններ հաղորդելու միջոցներէ զուրկ չէ։

Il faut battre le fer pendent qu'il est chaud!

Ժամանակը բոլորովին ուշ չէ, որպէսզի պոլսահայ խմբագիրներ քիչ մը սանձ դնեն իրենց գրչին, պոլսահայ հռետորներ՝ իրենց լեզուին։ Սա, գոնէ, մեր սխալները կը փակէ։ Միևնոյն հանգամանքը պէտք է շեշտուի նաև օտարներուն նկատմամբ։

Պատմական այս ծանրակշիռ ու ճակատագրական րոպէին, արժանաւոր հանդիսանանք մեր արիւնով ու մոխրերով կառուցուած այն սահմանադրական ազատութեան և մաքրենք այն արատը, որ ոչ միայն մեր երկրինն է, այլ և բովանդակ քաղաքակիրթ մարդկութեան։

Մինաս Ցոլակ

փոխարհազոյն, ըլլայ բարձրագոյն պաշտօն։ Շատերու համար հաճելի եղած է առով սա երրակացութեանը գալ թէ՝ չպիտի մերժէ պատրիարքութիւնը։ Ես ալ չեմ կարծեր, թէ կը մերժէ այդ պաշտօնը՝ հիմնուած իր բացարձակ յայտարարութեանը վրայ թէ կը հնազանդի ազգին կամքին առջեւ։

Սահմանադրութեան հրատարակութենէն առաջ, ազգը ամբողջապէս համակարծիք էր և, միենոյն ժամանակ, բաղձացող Իզմիրլեանի կաթողիկոսութեանը։ Իսկ անկէ ասդին, երբ իրերը խիստ փոխուեցան հիմնովին, ու ազգը տեսաւ թէ ազատ կամք ունի, հիմա ցանկացող է, որ Իզմիրլեանը պատրիարք ընտրուի. վասն զի ինքն է միայն որ ամենէն աւելի ծանօթ է և տեղեակ ազգին հանրական պահանջքներուն. վասն զի ինքն է միայն որ իր վրայ կը վերցնէ ազգին բոլոր համակրանքը։

Այս մտածումներուն մէջ լուծելի ծանր հարց մը կը մնայ այն թէ՝ եթէ Իզմիրլեանին տեղ ուրիշ մը ընտրուի կաթողիկոս, ազգը պիտի ընէ արդեօք անդարմանելի կորուստներ Էջմիածնի մէջ։ Եթէ կարելի ըլլայ մեզի համոզուիլ, թէ ուրիշ մը, թէև ոչ համարժէք Իզմիրլեանի, պիտի կրնայ ընտրուիլ առանց մեծ փնասներու, կընտրենք Իզմիրլեանը պատրիարք՝ բարեզարդելու աւերակ հայրենիք մը, աւերակ սիրտեր և հոգիներ։

Այս մտածումներու առջև՝ մեծ արժէք չունին անշուշտ սա առարկութիւնները թէ կաթողիկոսութիւնը Իզմիրլեանի բնական վարձատրութիւնն է, թէ իր պահանջքն է բնականօրէն։ Կովկասի մամուլը կրնայ մեզի լոյս տալ ընտրելի հոգևորականներու մասին. գոնէ ձեռքերնիս ունենայինք առանձին բրօշիւրներ՝ տեղեկութիւններ ստանալու Կովկասի հոգևորականներու մասին, կանխաւ լսել մամուլին կարծիքը ու ըստ այնմ պատրաստել մեր պատգամաւորներուն միտքը։

Շահէն

ԼՈՒՐԵՐ ԹՈՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

(Սեփ. թղթ.)

Իգդիր, 31 օգոստոսի

✦ Սահմանից անց ու դարձ անողները պատմում են, որ Դահարում (Բայազէտի շրջ.) մի թիւրք օֆիցէր ութ զինւորով դուրս է գալիս շրջագայութեան և պատահում է մի խումբ զինված քիւրդերի, որոնցից պահանջում է զինաթափ լինել ըստ նոր օրէնքի։ Քիւրդերը հեգնանքով են պատասխանում, և նրանցից մէկը կրակում է։ Օֆիցէրը այդ յանդգնութիւնից կատաղած՝ հրամայում է զինւորներին կրակել։ Քիւրդ խմբապետը սպանվում է, իսկ միւսները զինաթափ են լինում և հեռանում։

✦ Երէկ մի խումբ վանեցիներ եկան Իգդիր, որոնք հիացմունքով էին խօսում Թիւրքերի բարեկամական յարաբերութիւնների մասին։ Օգոստոսի 24-ին Վանի զինւորական կառավարիչը Թիւրք ամբոխի հետ, երաժշտական նուագածութեամբ, գնում է Արարոց Թաղի հայոց մեծ եկեղեցին, ուր հայ նահատակների յիշատակին հոգեհանգիստ են կատարում, ապա հայ ժողովրդի ընկերակցութեամբ դիմում առաջին յաղ. նահատակ Տիրոյեանցի (արմէնական) տունը, յետոյ՝ Թերլէմեզեանի (արմէնական), ապա կարգով հնչակեան և դաշնակցական նահատակների, և վայել յարգանք տալուց յետոյ՝ համերաշխութեան ճառեր են խօսում։

✦ Մի շաբաթ առաջ Բայազէտի հեռագրական ստորին պաշտօնեաներից մէկը (հայախօս) եկել էր այստեղից փայտեր տանելու հեռագրի սիւների համար։ Նոր գիծ է բացվել Բայազէտից դէպի Ղարաքիլիսա՝ ռուսաց սահմանը։ Հարցնում եմ այդ պաշտօնեայից նոր տեղեկութիւններ։ Պատմում է նա շատ մխիթարական փոփոխութիւնների մասին։ Բայց կարծես ինքն էլ չի հաւատում և աւելացնում է՝ «Երանի թէ երեսուն տարվայ հայի տանջանքին, թիւրք ազնիւ ժողովրդի կրած անարգանքներին վերջ դնէր այս սահմանադրութիւնը։ Էհ ինչ էլ, այժմ մենք եղբայրներ ենք, զգոյշ լինենք»։ Նոյն միտքն արտայայտեց և Իգդիր եկող հուդութ կօմանդար փաշան. Թիւրք բարձր պաշտօնեան ասում է՝ «Եղբայրներ, մենք չը պէտք է շլանանք այս առատ շնորհումներից. զգոյշ լինենք. ով գիտէ՝ վաղը ինչ նոր փոփոխութիւնների ականատես լինենք. գիտեմ, որ այժմ ծարաւի էք հայրենիքին, հայրենիքն էլ ձեզ. դարձէք, բայց լաւ մտածեցէք ձեր անելիքի մասին»։

✦ Վանում կազմվել է ժողովրդից մի կօմիտէ—7-ը՝ հայ, 7-ը՝ թիւրք, 7-ը՝ զինւորական, որոնք պիտի հսկեն ընդհանուր կարգեր մտցնելու և քիւրդերի դէմ կռուելու համար։ Հայերը բարեկամաբար նկատում են թէ ինչու 7 ձայն պիտի տրվի զինւորներին, Թիւրքերը պատասխանում են, որ սահմանադրութիւնը զինւորների աշխատութեան արդիւնքն է, ուստի իրանք պիտի յարգեն նրանց ձայնի առաւելութիւնը։

Այդ բոլորից յետոյ, քիւրդական գազանութիւնները տեղ տեղ շարունակվում են, ինչպէս պատմում են։

Ս. Զ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽՕԼԵՐԱ

✦ Օգոստոսի 30-ին Թիֆլիսում խօլերային նշաններով հիւանդացան—1) Ցարութիւնեան Թագուհի, 23 տարեկան, ապրում է 5-րդ քաղաքամասում, Վիֆլէժսկի նրբափողոցում, № 17 տանը. մեռաւ հիւանդանոցում. 2) Գէրունա Չէլմաէվա, 30 տարեկան, 8-րդ քաղաքամասում, Արսէնալնի փողոցում, № 9 տանը. 3) Տոնիէվ Ստեփան, 10-րդ քաղաքամասում, Միքայէլեան պր., տ. Կավտունէնկօի, 120. 4) Գուրաքանիձէ Ել. 23 տար., 6-րդ քաղաքամասում, Վորոնցովսկի փող, տ. № 16։

✦ Օգոստ. 31-ին հիւանդացան—1) Զօշնիշվիլի Ալէքսանդր, 14 տար., 8-րդ քաղաքամաս, Ամատունէվսկի փող. տ. Կօրուլաձէի. № 18. 2) Կիրիլօվ Իվ., 25 տար., 9-րդ քաղ., Ելիզավէտ. փող. № 42. 3) Աւագեան Բագրատ, 35 տար., 7-րդ քաղ., Սուրբ-Կարապետովսկի նրբափող. № 4։

✦ Սեպտ. 1-ին հիւանդացաւ և խօլերային բարակն ուղարկվեց Սառա Յովսէփեանը, 37 տարեկան, որ ապրում էր Լերմոնտովսկի փողոցում, Ա. Ֆ. Փրիդօնովի տանը։

✦ Սեպտ. 1-ին հակախօլերային պատուաստումներ ընդունեցին մօտ 200 հոգի։

✦ Քաղաքացիական վարչութեան բժշկական մասը տեղեկացրել է քաղաքային վարչութեան, որ, համաձայն ներքին գործերի մինիստրութեան հրահանգի, խօլերայից մեռածներին կարելի է թաղել ընդհանուր գերեզմանատներում։

✦ Օգոստոսի 30 ին կայացաւ քաղաքային վարչութեան և սանիտարական-բժշկական մարմնի միացեալ նիստը քաղ. սան. բժշկ. տեսուչ պ. Ստեփանեանի զեկուցումը լսելու համար։ Որոշվեց՝ 1) առայժմ, քաղաքային կենտրոնական բուժարանին կից հաստատել բժիշկների մէկօրեայ հերթապահութիւն ֆէլդշէրների հետ, վճարելով բժիշկներից իւրաքանչիւրին 10 ր., ֆէլդշէրներին 4 ր. օրական, իսկ շրջելու համար ամսական յատկացնել 60 ռուբլի. 2) Թաղական-դուժայական բժիշկների կազմը ուժեղացնելու համար Կուկիայի հիւանդանոցի գլխաւոր բժշկին նշանակել թաղային դում. բժիշկ և յանձնարարել թաղային-դումայական բժիշկներին իրար մէջ բաժանել իրանց գործունէութեան շրջանները. 3) աւելացնել քաղաքային ախտահանիչ կամերայի կազմը. 4) այլևս խօլերային բարակներից հիւանդների արտաթորութիւնները չուղարկել զինւորա-բժշկական լաբորատորիան բակտերիօլոգիական հետազօտութիւնների համար, և այդ հետազօտութիւնները կատարել հէնց բարակային հիւանդանոցին կից, որի համար յատկացնել 100 ր. լրացուցիչ գումար բժ. Գուլուլեանին։ Արտակարգ դէպքերում արտաթորութիւնները առաջվայ նման կարող են ուղարկվել զինւորա-բժշկ. լաբորատորիան. 5) խօլերայով հիւանդների դիակները բառնալու համար յատկացնել 100 ր. 6) բանալ 3 կէտերում նոր պատուաստումների կայարաններ հակախօլերային սրսկումների համար, որի համար, յատկացնել 350 ր. 7) սանիտար. բժշկ. տեսչի տրամադրութեան տակ դնել շրջագայութեան համար 200 ր. 8) խնդրել բժշ. Մուխրանսկուն քննել նաև քաղաքային ջրի խողովակների ջուրը. 9) ընտրել մի մասնաժողով. Ստեփանեան, Մուխրանսկի, Գուլուլեան, Իստամանով, Շահվերդեան և Թարխանով բժիշկներից, որ հէնց տեղում պէտք է քննէ այն հարցը, թէ որտեղ աւելի նպատակայարմար է բանալ խօլերային բաժանմունք — բարակային հիւանդանոցում թէ նախկին սիֆիլիս. հիւանդանոցում. 10) դիմել երեխաների խնամատար ընկերութեան, նաև ընկերութեան դպրոցների կառավարիչներին, որ տաք նախաճաշ պատրաստել տան աշակերտների համար, թէկուզ թէյ և հաց։ Խնդրել ուսումն. շրջանի հոգաբարձուին, որպէսզի նոյնը կազմակերպվի միւս դպրոցներում. 11) սանիտարական հոգաբարձուների հետ միասին խորհել քաղաքը մաքրելու միջոցների մասին։

✦ Սուխումում «Русь» նաւից հանել են խօլերայով հիւանդացած Վաս. Իվանովին։

✦ Պրոֆէսոր Վ. Վ. Պոդվիսօցկին առաջարկում է հետևեալ խորհուրդները, որպէսզի ամեն մարդ խօլերայից կարողանայ պաշտպանվել։ Խորհուրդները բարդ չեն, պէտք է նրանց յիշել և անշեղ գործադրել։

1) Ոչնչացրէք ճանճերին և թաքցրէք նրանցից ամեն ուտելիքը։

Ճանճերը նստում են ամեն կեղտոտութեան, հիւանդների անկողինների վրա և, թռչելով, խօլերայի ձողիկները տանում դընում են ուտելիքների վրա։ Ճանճերը վարակուած տանում են և գիւղացու խրճիթը և իշխանաւորների պալատը։ Պէտք է մանրազննին հսկողութիւն սահմանել կօնդիտէրների, կօլբասնիի, մսի խանութների, թէյատներ և պանդոկների վրա այն ձևով, որպէսզի բոլոր ուտելիքները խնամքով ծածկված լինեն ճանճերից։

2) Մի խմէք հում ջուր, իսկ եռացրած ջուրն էլ մի կեղտոտէք։

Ջրի մէջ խօլերայի միկրոբները բազմանում են անհաւատալի քանակութեամբ։ Համաճարակի ժամանակ գետի ջուրը իսկական թոյն է։ Հարկաւոր է խիստ եռացնել ջուրը, բայց և եռացրած ջրին մի թողնէք երկար մնալ, որովհետև, եթէ նրա մէջ խօլերայի միկրոբներ ընկնեն, կը զարգանան աւելի արագ, քան հում ջրի մէջ։

3) Հետևեցէք ստամոքսին, բժշկելով նրա ամենափոքր անկանոնութիւնը։

Խօլերան պարարտ հող է գտնում հիւանդ ստամոքս ունեցողների մօտ, որոնք իրանց ստամոքսը լցնում են զանազան խակ և հում պտուղներով։ Ուժ ստամոքսը գործում է բոլորովին կանոնաւոր, նա կարող է խօլերայից չը վախենալ. ստամոքսային հիւթի թթու ռէակցիան (кислая реакція—աղի թթուտը) ոչնչացնում է միկրօբները։

4) Ուտելուց առաջ ձեռքներդ լուացէք։

Ձեռքի մատներին դիւրին նստում են խօլերային ձողիկները (палочки)։ Պէտք է մաքուր պահել ամբողջ մարմինը։ Երեսը պէտք է լուանալ եռացրած ջրով։

5) Մրգերը և կանաչեղէնները լուացէք ուտելուց առաջ և սակաւ գործածէք։

6) Սպիրտային խմիչքեղէնները ի չարը գործ մի դնէք։

Սպիրտը թուլացնում է ստամոքսի գործունէութիւնը։

Բժիշկները սկզբում խորհուրդ տուեին ջրի մէջ մի քանի կաթիլ աղի թթուտ խառնել։ Պրոֆ. Պոդվիսօցկին դէմ է դրան, գտնելով, որ աղի թթուտը թուլացնում է ստամոքսի աշխատելու ընդունակութիւնը։

✦ Սեպտեմբերի 1 ին խօլերային նշաններով հիւանդացան և քաղաքային բարակները տարվեցին—6 րդ քաղաքամասում, Վորոնցովսկի փողոցում, № 66 տանը, Թիֆլիսի բնակիչ Սամադ Իսա-օղլի, 15 տարեկան. 3 րդ քաղաքամասում, Մուխրանսկի փողոցում, № 26 տանը՝ բանւոր Սարդ Գէօրգիզարօվ. 8 րդ քաղաքամասում, Պօստօյալի նրբափողոցում, № 3 տանը՝ Թիֆլիսեցի Սագանէլ Յովհաննիսեան, 70 տարեկան, և Պեսկօվսկի փողոցում, № 1 տանը՝ Վարսենիկ Աթաբէգեան։

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄՈՒՐԱՑԵԱՆԻ ԹԱՂՄԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Սեպտեմբերի 1-ին, երեկոյեան ժամը 6 ին, Զգրաշէնի ծխական դպրոցի դահլիճում նշանակված էր մի խորհրդակցութիւն՝ հանգուցեալ Մուրացանի թաղման կարգադրիչ մասնաժողով ընտրելու համար։

Հրաւէրներ ուղարկված էին գրական-հասարակական գործիչներից մի քանիսին և տեղական հայ թերթերին, որոնցից սակայն ներկայ էին ընդամենը 12 հոգի։

Ժամը 7-ին ժողովը բացվեց բժ. Նաւասարդեանի նախագահութեամբ։

Մաքերի փոխանակութիւնից յետոյ ընտրվեց կարգադրիչ մասնաժողով, որը բաղկացած է հետևեալ անձերից. բժ Բագ. Նաւասարդեան, Ա. Աթանասեան, Իս. Ցարութիւնեան, Վ. Փափազեան։

Թաղման ամբողջ ծախքը իր վրա է առնում Միրզայեանը։

Խորհրդակցութեան ժամանակ ի միջի այլոց պարզվեցին մի քանի հանգամանքներ, որոնք մինչև այժմ յայտնի չեն եղել հայ հասարակութեան և նոր լոյս են սփռում հանգուցեալ հեղինակի նիւթական պայմանների վրա, որոնք նկարագրվում էին չափազանց մռայլ գոյներով։

Ե. Միրզայեանի ծխական քահանայի ու Գ. Տէրշիսի բացատրութիւններից յայտնվեց այն, որ հանգուցեալ Մուրացանը Միրզայեանից ստանալիս է եղել ամսական 150 ռուբլի կենսաթոշակ և, բացի դրանից, ամառային ամիսները միանուագ՝ 600 ռուբլի բժշկվելու նպատակով արտասահման գնալու համար։

Միրզայեանի թողած կտակի համաձայն, Մուրացանին իր աշխատութիւնների հրատարակութեան համար տրված է 2000 ր.։

Ընտրված կարգադրիչ մասնաժողովը որոշել է թաղումը կատարել կիրակի օր։

Սգահանդէսը կը սկսվի ժամը 10-ին, Միքայէլեան հիւանդանոցից դէպի Վանքի մայր եկեղեցին և ապա այնտեղից Խօջիվանքի գերեզմանատուն, ուր մտադիր են թաղել Ծերենցի գերեզմանատանը։

Հեռագրված է բոլոր հայաբնակ քաղաքներ։

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

Մոսկվա, 24 օգոստոսի

Այսօր, պատարագից յետոյ, հայոց եկեղեցու ներսում կայացաւ ծխականների ընդհանուր ժողով, որտեղ Մոսկվայի հայկական գաղութի կողմից պէտք է ընտրվէր մի պատուիրակ կաթողիկոսական ընտրութիւնների համար։ Գաղտնի քուէարկութեամբ ժողովի նախագահ ընտրվեց իրաւաբան Ստ. Մամիկոնեան, իսկ քարտուղար՝ Բարսեղ Գասպարեան։

Ժողովականների մէջ ցանկութիւն յայտնվեց խօսել կաթողիկոսական թեկնածուների մասին։ Խօսեցին Լազարեան ճեմարանի ուսուցիչ Խաչ. Յովհաննիսեան, պ. Տէր-Մանուէլեան, պ. Աբէլեան և ուրիշները։ Սրանցից առաջինը յիշելով Մատ. եպ. Իզմիրլեանի մի շարք գրական կողմերն ու յատկութիւնները, միաժամանակ յայտնեց, որ նա յարմար չէ կաթողիկոսութեան համար։ Նա կանգ առաւ Օրմանեանի վրա, մի առ մի թւելով նրա ջանքերով բացված որբանոցները և ուրիշ յատկութիւնները։ Պ. Յովհաննիսեանի կարծիքով Օրմանեան շատ լաւ կաթողիկոս կարող է լինել։

«Մշակի» ընթերցողները գիտեն, որ անցեալ նոյեմբերին տեղս կազմվել էր մի յանձնաժողով կաթողիկոսական խնդրով զբաղվելու համար։ Այդ յանձնաժողովը Մոսկվայի հայ գաղութի կողմից ներկայացուցիչ էր ուղարկել Ստ. Մամիկոնեանին, որը պէտք էր Կովկասի հայերի մէջ տրամադրութիւններ և որոշ հող ստեղծէր ապագայ կաթողիկոսական ընտրութիւնների համար, որը պէտք էր ծանօթանար իրերի դրութեան հետ այդ շրջանակում։ Այդ նոյն Ստ. Մամիկոնեանը, ինչպէս գիտէ ընթերցողը, Մոսկվայի հայերի անունից մասնակցել էր նաև Թիֆլիսի կենտրոնական այն մարմնի նիստերին, որ զբաղված էր կաթողիկոսական նախընտրական պայքարով։ Այսօրվայ ժողովը խնդրեց պ. Մամիկոնեանից զեկուցում տալ իր գործունէութեան մասին։ Նա յայտնեց, որ ինքը եղել է Նոր-Նախիջևանում, Բագւում և Թիֆլիսում, կազմակերպել է մի շարք ժողովներ և մասնակցել կաթողիկոսական խնդրով զբաղվող շատ ժողովների։ Նա երկար կանգ առաւ Թիֆլիսի իր գործունէութեան վրա։ Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է, որ հայ ժողովրդի մեծամասնութեան բուռն ցանկութիւնն է պ. հսպանել եկեղեցին և նրա պետին, որ նա մեծ չափերով մասնակցութիւն է ունենալու ապագայ կաթողիկոսական ընտրութիւններին։ Բացի այդ, նա մի շարք տեղեկութիւններ պատմեց Էջմիածնի, նրա կալուածների և հայոց դպրոցների վատթար դրութեան մասին։ Այդ տեղեկութիւնները վերին աստիճանի մռայլ և գունատ էին։ Չը նայած դրան, բայց և այնպէս նրա այսօրվայ զեկուցումը աւելի համառօտ էր, քան ամսիս 21-ին, Գասպարեան անկելանոցի դահլիճում, նախկին յանձնաժողովի անդամների մէջ տուած զեկուցումը։ Նա աւելի ընդարձակ, աւելի հետաքրքրական և աւելի մանրամասն էր։

Այս բոլորից յետոյ միայն ժողովականները ձեռք զարկեցին պատուիրակի ընտրութեանը։ Հրապարակի վրա դրվեց Ստ. Մամիկոնեանի, բանաստեղծ Ալ. Ծատուրեանի, Բարսեղ Գասպարեանի և Արշ. Թումանեանի թեկնածութիւնը։ Սրանցից առաջինը ստացաւ 57 ձայն, երկրորդը՝ 5 ձայն, երրորդը՝ 1 ձայն, իսկ չորրորդը՝ 2 ձայն։ Այսպիսով, համարեա թէ միաձայն, պատուիրակ ընտրվեց Ստ. Մամիկոնեան։ Բայց հարցը դրանով չը լուծվեց, քանի որ պ. Մամիկոնեան բացէ ի բաց հրաժարվեց և առաջարկեց ընտրել ուրիշին։ Հրաժարվեցին նաև միւսները։ Ժողովականների թախանձանքին՝ զիջել,—պ. Մամիկոնեան կրկին մերժեց, առարկելով որ ինքը հնարաւորութիւն չունի այդ անելու, որ նա իր պարտքը արդէն կատարել է կաթողիկոսական գործում և այլն։

Որքան ժողովականները պահանջկոտ էին պ. Մամիկոնեանի վերաբերմամբ, նոյնքան էլ վերջինս անողոք էր առաջինների վերաբերմամբ։

Այսպիսով Մոսկվայի հայերին չաջողվեց պատուիրակ ընտրել ներկայ ժողովում։ Պատուիրակի ընտրութիւնը յետաձգվեց հետևեալ ժողովին, որ կը կայանայ ամսիս 31-ին, առաջիկայ կիրակի։ Ժողովի հետևանքի մասին կը գրեմ իր ժամանակին։

Ժողովի վերջում Էմ. քահ. Նազարեան յայտնեց, որ եղբ. Ժամհարեանների անունով մի գրութիւն է ստացված Կովկասի հայոց բար. ընկ. խորհրդից, որով վերջինս յայտնում է, որ ընկերութեան խորհուրդը առաջիկայ սեպտեմբերից բանալու է 52 դպրոց, ուստի հարկաւոր է անյապաղ օգնութիւն հասցնել խորհրդին, որպէսզի նա հնարաւորութիւն ունենայ ծրագրած այդ դպրոցները բանալու։ Ընկերութեան այդ գրութիւնը քննութեան նիւթ է դառնալու հայկական գաղութի մօտակայ ժողովներից մէկում։ Մենք յուսով ենք, որ Մոսկվայի հայերը իրանց հարստութիւնից բաժին կը հանեն Կովկասի հայոց բարեգործական ընկերութեան։

Ոսկու-Զօն

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Օգոստոսի 31-ին Գուլաձէի նախագահութեամբ կայացաւ վրաց հասարակական և կուլտուրական հաստատութիւնների և մի քանի գաւառական քաղաքների պատգամաւորների միացեալ նիստը, ուր քննութեան առնվեց իշխ. Իլ. Ճավճավաձէի գերեզմանի վրա արձան կանգնեցնելու հարցը։ Որոշվեց՝ա) հէնց այժմ ևեթ մինչև օրս ստացված 3200 ռուբլով ձեռնարկել արձանի կառուցման հանգուցեալի գերեզմանի վրա, որ գտնվում է ս. Դաւիթ եկեղեցու բակում, թոյլատրելով այդ նպատակով ծախսել 6000 ռուբլուց ոչ աւել. բ) միջնորդութիւն յարուցանել՝ կառուցանելու մի արձան ի պատիւ Ճավճավաձէի Թիֆլիսի աչքի ընկնող տեղերից մէկում. գ) հանգուցեալի անունով մինչև այժմ ժողոված ֆոնդի—18,000 ռուբլու—տոկոսներով հրատարակել բանաստեղծի դեռ լոյս չը տեսած երկերը և բանալ մի դպրոց նրա անունով։ Այս որոշումների գործադրութիւնը յանձնված է վրաց մէջ գրագիտութիւն տարածող ընկերութեան։

✦ Ինչպէս տեղեկանում ենք, հայոց ուսուցչական միութեան բիւրօյի տրամադրութեան տակ բաւականաչափ ուսուցիչ և ուսուցչուհիներ կան, որոնք ուսուցչութեան պաշտօններ են որոնում հայ դպրոցներում։ Ցանկալի էր, որ այն դպրոցների հոգաբարձուները, ուր մինչև այժմ դեռ ևս պատրաստ չեն խմբերը, շտապէին դիմել իրանց առաջարկութիւններով ուսուցչական միութեան բիւրօյին։

✦ Վրաց գրագիտութիւն ընկերութիւնը մտադիր է բաժանմունքներ հաստատել Բաթումում, Սղնախում, Քութայիսում, Թէլաւում և Վրաստանի ուրիշ տեղերում։ Այս հարցը քննելու համար սեպտեմբերի կէսերին կը գումարվի ընդհանուր ժողով։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան մէջ սեպտեմբերի 1-ից պարապմունքները տևում են մինչև ժամը 3 ը։

✦ Կովկասեան զինւորական շրջանի շտաբը Կօջօրից վերադարձաւ Թիֆլիս։

✦ Այսօր, երեկ. ժամը 7-ին, կայսերական ռուսաց աշխարհագրական ընկերութեան կովկասեան բաժանմունքում փոխ-գնդապետ Տէրմանը մի ռեֆերատ կը կարդայ Պարսկաստանին սերձ ընկած Թիւրքիայի հողերի մասին։

✦ Թիֆլիսում վերջերս կազմակերպված «Դաստառակների ընկերութիւնը» այս ուսման տարվայ սկզբից մտադիր է բանալ 8-դասեան առևտրական դպրոց երկսեռ աշակերտների համար։ Բարձր դասարաններում պարապմունքները լինելու են երեկոները։ Կանոնադրութիւնը, որ արդէն հաստատվել է առևտրի մինիստրութիւնից, մշակված է այն կանոնադրութեան օրինակով, որ ունի Պետերբուրգում գոյութիւն ունեցող նման դպրոցը։

✦ Թոյլատրված է Թիֆլիսում հրատարակել ռուսերէն լեզուով ամենօրեայ թերթ «Закавказское Обозрѣніе» անունով։

✦ Օգոստոսի 30-ին Թիֆլիս վերադարձաւ 13-դ դրագունեան գունդը Մանգլիսից։

✦ Թիֆլիսում ստացված տեղեկութիւնների համաձայն, Բորժոմի մօտ անյայտ չարագործներ յարձակվում են գործել պօստի վրա։ Յարձակումը յետ է մղված։ Փողերը ամբողջ են։ Մանրամասնութիւնները կը հաղորդենք վաղը։

✦ Յովնանեան օրիորդաց դպրոցի մանկավարժական և հոգաբարձական նիստում որոշվել է ուսումը սկսել սեպտեմբերի 16-ից։

✦ Պրոֆ. Պատօնը Կիէվից տեղեկացրել է քաղաքային վարչութեան, որ Մուխրանեան կամուրջի երկաթէ մասերի յատակագիծը նա կուղարկէ այս օրերս։

✦ Սեպտեմբերի 14-ին քաղաքային դումայի դահլիճում քուէարկվելու են մէջքչեկների աւագի պաշտօնի համար Բեյեաէվ, Վօզօնեանով, Առաքելեան, Ծատուրեան և Մակար Զմշկեան։

✦ Թիֆլիսի ժամ. գեներալ-նահանգապետի կարգադրութեամբ փակված է զինւորական դրութեան ամբողջ ժամանակաշրջանում Թիֆլիսում հրատարակվող վրացերէն լեզուով «Ախալշենի» շաբաթաթերթը։

✦ Սեպտեմբերի 1-ին պրոֆ. Մառ Անիից վերադառնալով՝ ուղևորվեց Մոսկվա։

✦ Գիւղատնտես Սահակեանը դիմել է երկրագործութեան և հողային բարեկարգութեան գլխաւոր կառավարչի Կովկասի լիազօրին՝ խնդրելով տալ իրան պահանկեր Մուղանի դաշտի ներքին մասը հետազօտելու համար։ Այդ մասը ներկայումս անմարդաբնակ է և ծառայում է աւազակների համար լաւ ապաստարան։ Միևնոյն ժամանակ այդտեղ բազմանում է մարեխը, որը անցնելով մօտիկ տեղերը՝ ահագին փնասներ է պատճառում։

✦ Այս տարվայ սեպտեմբերի 8 ից Գանձակում լոյս է տեսնելու ռուսերէն լեզուով հասարակական-գրական և քաղաքա-տնտեսական օրաթերթ «Уѣздъ» անունով, Ս. Սարդարեանի խմբագրութեամբ։

✦ Նկատի առնելով, որ ներկայ ուսումնական տարում մեծ թւով աշակերտներ մնացին գիմնազիայի պատերից դուրս, Թիֆլիսի վարժուհիների ընկերութիւնը սեպտեմբերի 15-ի մօտերը բաց է անում տարրական դպրոց։ Վարժուհիները հրաւիրում են ծնողներին գրվել ընկերութեան գրասենեակում նոր բացվող դպրոցի աշակերտների թիւը որոշելու համար։ (Բարեատինսկայա փող. № 6, ժամը 10—1 ցերեկվայ և 5—7 երեկոյեան։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Սեպտ. 1-ի գիշերը, Րակէտնի փողոցի № 20 տան վերնայարկում գտել են Պետր Պոդնեակովին կախված։ Պոդնեակովը պարապում էր հարբեցողութեամբ, և կախվել է լաւ հարբած դրութեան մէջ։

✦ Սեպտ. 1-ին, երեկ. ժամը 5-ին, Պեսկօվսկի փողոցում, Նոր-Մենկի գաւառի բնակիչ Էստատէ Նադիրայի և Կօնստանտին Զագանիայի վրա յարձակվեցին 3 չարագործներ և Նադիրայից խլեցին 25 ռուբլի փող և արծաթէ ժամացոյցը, հասցնելով նրա երեսին ապտակներ և հարուածներ։ Ձեռք առնված միջոցների շնորհիւ ձերբակալվեցին յարձակվողները, որոնք են՝ Նոր-Բայազէտի բնակիչ Վարդան Լալաեանը և ալէքսանդրապօլցի Գէորգ Շարաֆեան։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Բագուի բժշկական-սանիտարական բիւրօն հրատարակել է ռուսերէն, թուրքերէն և հայերէն լեզուով բրօշիւրներ, որտեղ տրվում են հակախօլերային խորհուրդներ։ Այդ բրօշիւրները կարելի է ձրի կերպով ստանալ քաղաքային բոլոր բուժարաններում։

✦ Օգոստոսի 25-ի գիշերը խուզարկու ոստիկանութեան գործակալները Մագազիննայա փողոցով անցնելիս երբ մտնում են № 3 տան մէջ գտնվող Լալաբէգեանի գինետունը, ինչ-որ աղմուկ է լսվում ներսից։ Երբ, կողմնակի մարդու միջոցով գինետան դուռը բաց անելով, ներս են մտնում գործակալները, ներսում եղողները շտա-

[illegible]

Թովմաս Ներսիսեան, Շուշու գաւառի Ղալալչի գիւղացի Մարկոս Մելիք Շահնազարեան, Նոր-Բայազէտի գաւառի Նուխադուզ գիւղի բնակիչ Ստեփան Յարութիւնեան և գինետան տէրը՝ Իսահակ Ղալաբեգեան։ («Բ.»)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շուշի, 8 օգոստոսի

«Մշակի» մէջ երբեմն-երբեմն հրապարակ են գալիս կեղծ ստորագրութիւններով թղթակցութիւններ, որոնք հաշիւ են պահանջում տեղիս թեմական դպրանոցի օգտին արած հանգանակութեան համար։

Ես հաշիւ տուել եմ իր ժամանակին՝ «Մշակի» 1907 թ. 6-դ և 10-դ համարներում և «Վտակի» 1907 թ. 34 և 1908 թ. 2 համարներում, այն չափով՝ ինչ չափով վերաբերում էր ինձ։ Աւելի լաւ, որ հոգաբարձութեան կողմից է արվել այդ իր անդամներից մէկի ստորագրութեամբ։ Եթէ մի որևէ նուիրատուի նուիրած դրամի քանակութիւնը ուղիղ չը լինէր, և կամ որևէ մէկի ազգանունը և նուիրած նպաստը խպառ չը լինէր գրված, այս ութ ամսվայ ընթացքում, անշուշտ, հրապարակ կը գային բողոքելու։

Մնացածը հոգաբարձութեան պարտքն էր. նա պէտք է վաղուց ժամուլի մէջ յայտարարէր, թէ հանգանակած դրամները և միւս սովորական արդիւնքները ինչի՞ վրա են ծախսվել, մանաւանդ որ դպրոցների ծախքերն ու հաշիւները շատ բարդ և ծանր չեն։ Հոգաբարձութիւնը չարեց այդ մինչև այսօր՝ որոշ պատճառից դրդված։

Անցեալ տարի սեպտեմբերի սկիզբներին, երբ արդէն ուսումնական տարին վերջացել էր և հաշիւ պէտք է տար հոգաբարձութիւնը, անակնկալ, հոգաբարձութեան անդամ-գանձապահ Ասլան-բէկ Աթաբեգեանցը հեռացաւ քաղաքից, թողնելով երեք ամսվան հաշիւները թերի, որի համար շարունակ պատճառաբանում էր, թէ սաստիկ զբաղված լինելով չէ կարողացել արտագրել ևից ևմտից մատեանում. կարծես թէ այդ չէր կարող անել հոգաբարձութեան քարտուղարը։

Պարոնը անակնկալ հեռանալով և երեք ամսվայ հաշիւը թերի թողնելով հանդերձ՝ տարել էր իր հետ նաև 6000 ռուբլի դրամ, որը տրվել էր պարոնին տեղիս դրամատանը գրաւ դրած արժէթղթերը ազատելու։ Յաճախակի գրութիւններ և հեռագիրներ ուղղվեց հոգաբարձութեան կողմից և պահանջվեց, որ թերի հաշիւը և իր մօտ մնացած դրամները ներկայացնէ, բայց նա շարունակ խուսափում էր, ասելով թէ այնպիսի հանգամանքների մէջն է, որ հնարաւորութիւն չի գտնում ոչ գալու և ոչ էլ առանց անձամբ ներկայ լինելու հաշիւ տալու։

Հարկադրված՝ այս տարվայ մայիս ամսի 12-ին թ. 160 հաղորդագրութեամբ դիմեցի հոգաբարձութեան և պահանջեցի օրինական միջոցների դիմել Ասլան-բէկ Աթաբեգեանցից դրամները ստանալու իր տոկոսներով, որի վրա հիմնված հոգաբարձութիւնը որոշեց դատի յանձնել պարոնին. բայց նախքան այդ, խնդրեց ինձ հոգաբարձութիւնը դիմել նրան մի խիստ հեռագրով և քրէական դատի յանձնելու սպառնալիքով պահանջել դրամները երեք օրվայ ընթացքում ուղարկել։ Մայիսի 23-ին ուղղված հեռագրին, հակառակ իր սովորութեան, պարոնը հապճեպս նոյն ամսի 24 ին հեռագրով պատասխանում է. «Թախանձանօք խնդրում եմ հոգաբարձութեանը՝ համբերել մինչև յունիսի 15 ը, երբ փողերը իր տոկոսներով կը յանձնեմ». բայց մինչև այսօր ոչ ինքն է եկել և ոչ էլ դրամ ուղարկել։

Հոգաբարձութիւնը դեռ մինչև այսօր տատանվում է գործը դատի յանձնելու, սպասելով թէ մօտ օրերս ինքը գայ, չուզելով անշուշտ անպատւել իրանց համաքաղաքացի «պատուաւոր հօր պատուաւոր որդուն»։

Վերջերս պահանջեցի հոգաբարձութիւնից չը սպասել նրա ոչ երեք ամսվայ հաշիւներին և ոչ էլ տալիք դրամին, այլ եղած հաշիւը տալ հասարակութեանը և հրապարակ հանել գործի իսկական պատկերը։ Հոգաբարձութիւնը դանդաղեց այդ անելու, որի համար ես ինքս ստիպված եղայ հանդէս գալ, և ուրիշ ինչ կարող էի անել. չէ՞ որ հոգաբարձութեան մէջ իբրև նախագահ գեբակշիռ ձայն ունեմ միայն։

Գալով «Մշակի» 150-րդ համարում հրապարակ եկած լրատու Վարանդեցուն՝ պէտք ասել հետևեալը.—Նախ՝ 24,000 ռուբլով (սխալ է, 25,130 ռուբլի է, որից 1300 ր. Մարիամեան օր. դպրոցինն է) մի թեմական դպրանոց չէ կարող պահպանվել, ինչ պէս կարծում է միամիտ լրատուն, այլ առնուազն այնպիսի դրամագլխով, որի տարեկան տոկոսիքը կազմէ 24,000 ռուբլի։

Երկրորդ՝ թեմական դպրանոցի երկու բարձր դասարանները չեն փակվել միայն նիւթականի պակասութեան պատճառով և ոչ էլ մշտապէս։

Երրորդ՝ իրողութիւնը արձանագրել՝ չէ նշանակում գովաբանել. մի բան, որ Վա-

[illegible]

վերանորոգութիւններ անելու համար։ Մեծ բան է, եթէ մի քանի հարիւր ռուբլի են ծախսել դպրոցական բաժնի հետ և՛ առաջնորդարանի թեթև վերանորոգութեան համար։ Երբ առաջնորդարանի մեծագոյն և լաւագոյն մասը քառասուն տարի շարունակ գործ է դրվել դպրոցի համար ձրիաբար, անիրաւացի՞ է արդեօք հոգաբարձութեան վարմունքը։

Հինգերորդ՝ այն բանը, որ լրատու Վարանդեցու ասելով, իբր թէ հոգաբարձութեան անդամներից մէկի մօտն է գտնվում 700 ր. առաջնորդի գիտութեամբ, միանգամայն հնարովի է։

Վեցերորդ՝ հոգաբարձուներից մէկի հազարներ պարտք լինելը դպրոցին և մուրհակի խնդիրը նոր բան չէ, այլ սրանից մօտ 30 տարի առաջ կատարված իրողութիւն, որից մնացել է ստանալիք այժմ մօտ հազար ր., և որին քաջ ծանօթ են բոլոր քաղաքացիք։

Եօթերորդ՝ հոգաբարձութեան միւս անդամի 10,000 ռուբլի (սխալ է, 6000 ր. է) վերցնելու և բացակայելու մասին արդէն վերև յիշել եմ։

Ութերորդ՝ հոգաբարձուներից մէկն էլ ոչ թէ փող տանող հոգաբարձուի եռիից է գրանցել «ուտկան վեց ռուբլով», այլ նրան հոգաբարձութիւնը ուղարկել էր Բագու և Թիֆլիս դպրանոցի տարեկան նոր նպաստները և հանգանակութիւնից ապառիկ մնացած դրամները հաւաքելու, որին ի միջի այլոց յանձնարարվել է բացակայող հոգաբարձուին պատահած դէպքում համոզել դրամները շուտով յետ դարձնելու։

Իններորդ՝ գալով նաև թղթակիցներից մէկի ասածին, իբր թէ ես Ղազանչեցւոց եկեղեցում խուռն բազմութեան առաջ ասած լինեմ, որ դպրանոցը երկու տարի կարելի է ապահով համարել,—հիմնովին սխալ է։ Ես ասել եմ անա այսպէս. «Դպրանոցը կարելի է ապահով համարել երկու տարի, եթէ դպրանոցի տարեկան նոր հասոյթները և սովորական արդիւնքները լրիւ հաւաքվեն. բայց պէտք է մտածել դպրանոցի մշտական հիմնաւոր ապահովութեան համար մի այնպիսի դրամագլուխ կազմել, որի տոկոսիքով կարելի լինի պահել դպրանոցը և վերացնել նոր խուն աշակերտական թոշակները»։

Մնանց հարցին էլ, թէ ինչո՞ւ դպրանոցը նախկին տարիներում իր արդիւնքներով կարողացել է գոյութիւն պահպանել, իսկ այժմ դիմում են հանգանակութիւնների, ես առանձին գրութեամբ հանդէս կը գամ պատասխանելու։

Աւելորդ չեմ համարում ասել և այս, որ նոյն իսկ հանգանակութեան ժամանակ ամեն մի նուիրատուին իր ձեռքով մատեանում ստորագրել տալուց յետոյ իր տուած նպաստի քանակութիւնը և ազգանունը՝ անմիջապէս հէնց նուիրատուների ներկայութեամբ ստացած փողը յանձնել եմ ինձ հետ ներկայ եղող երկու հոգաբարձուներին՝ պ. Աստուածատուր Ջանումեանցին և պ. Դաւիթ-բէկ Մելիք-Շահնազարեանցին, որոնք կամ ուղարկել են հոգաբարձութեանը և կամ պահ տուել տեղական դրամատանը։ Ճանապարհորդութեան, հիւրանոցների բնակարանների, սննդի և այլ պէտքերի համար ծախսերն էլ ես չեմ արել, այլ վերոյիշեալներից մէկը, որ և դրա համար արդէն հաշիւ է տուել հոգաբարձութեանը։

Կարծում եմ՝ սրանով թիւրիմացութիւնները վերացած պէտք է համարել և դադարել իմ դէմ անտեղի ուղղված յարձակումներից։

Աշոտ եպիսկոպոս

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

1 օգոստոսի

ՌԵԱԶԱՆ. Բացվեց գիւղատնտեսական ցուցահանդէս տնայնագործական բաժնով։

ՋԻՍՏՕՊՕԼ։ Բացվեց ռուսաց արտաքին առևտրի համար բանկի բաժանմունք։

ԿԵՄԷՐՆ։ Օգոստոսի 31 ին փակվեց բժշկական սէզօնը, որի ընթացքում հիւանդների թիւը 65,000-ից աւելի էր։

ՍԻՄԲԻՐՍԿ։ Տօնավաճառը պաշտօնապէս փակվեց, սակայն առևտուրը շարունակվում է։

ՊՕԼՏԱՎԱ։ Սիբիր գաղթեցին 863 գիւղացիներ։

ՀԱՋԻԲԵՆԴ։ Խոլերայով հիւանդացաւ և մեռաւ 1-ը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, Փոխ-ծովակալ Սարնավսկին նշանակվում է սև-ծովեան նաւատորմի հրամանատար։

Շլիսբուրգի գաւառում տեղի են ունեցել խոլերայով հիւանդանալու մօտ 55 դէպք, որոնցից 6-ը վերջացել են մահով։

Տարիֆային յանձնաժողովը, քննելով քաղաքաբեռի տարիֆները աւելացնելու խնդրով զբաղվող մասնաժողովի աշխատանքները, իր կողմից հնարաւոր գտաւ թոյլ տալ այդպիսին ընդհանուր սխեմայով, իւրաքանչիւր պուդի վրա աւելացնելով 0,3 կոպէկից ոչ աւել։ Նոյնպիսի բարձրացումներ հնարաւոր համարվեց և բացառիկ տարիֆների համար։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ։ Ռիկստագի բացումը սպասվում է սեպտեմբերի 15-ին։

ԲՈՒԴԱՊԵՇՏ։ Արևելեան կայարանի մօտ արագ գնացքը ընդհարվեց մարդատարի հետ։ Երկու կօնդուկտորներ վիրաւորվեցին ծանր կերպով, 4-ը՝ թեթև։ Ճանապարհորդներից ոչ ոք չը վնասվեց։

Ժամ. խմբագիր՝ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսաւ
Մ. ԱԲԵՂԵԱՆԻ

1. ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, ուղղագրական կանոններով և վարժութիւններով. ստորին դասընթաց, երկրորդ տպագրութիւն, մշակած և բարեփոխած, գինն է 30 կոպ.։ Զեղչ 20%։
2. ՈՒՂՂԱԳՐԱԿԱՆ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ. Գայլ և գայլի պատահարներ, թելադրութեան համար պատրաստված. գինն է 15 կ.։ Զեղչ %։

Վաճառվում են

3. ԱՇԽԱՐՀԱԲԱՐԻ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, գինն է 75 կ.։ Զեղչով 50 կ.։ Զեղչ կը լինի միայն գումարով գնողների համար։

Դիմել՝ Эчміадзинъ, академія, Мануку Абегіанъ, կամ Тифлисъ, Арташесу Абегіанъ, Арм. Нерсисянъ Семинарія.
(3, 5, 9, 11, 14, 17) 6—1

ԲԱՑՎԱԾ Է
Օրինակելի արհեստանոց
ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ
ՏԻԿ. Վ. ԱՇՃԵԱՆ-ԴԱՆԴՈՒՐԵԱՆԻ
Գանօվսկայա փողոց, № 14

Ընդունում ենք կանանց շորեղէնի և դպրոցական հագուստեղէնի պատուէրներ, որոնք կատարվում են բարեխղճութեամբ, հմտութեամբ և չափաւոր գներով։

Աշակերտուհիներ ընդունելը սկսված է սեպտեմբերի 1 ից ձեռնտու պայմաններով։

Այդտեղ կարելի է մի լաւ հայ ընտանիքում յանձնել նաև 1—2 նախկերնիկներ, աշակերտ կամ աշակերտուհի, 7—14 տ. հասակում, որոնք իրանց պարապմունքները կը շարունակեն միջնակարգ դպրոցների մի յայտնի ուսուցչի հսկողութեան ներքոյ։ 1—1

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
ԴԱՍԱԳԻՐՔ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
Նախապատմական մարդը
—) և (—
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՍՊԵԼՆԵՐ
25 պատկերով և 2 գունաւոր մեծ քարտէզով։
III բաժանմունքի դասընթաց
Յատկապէս պատրաստված 1906 թ. հայոց ծխական դպրոցների համար մշակված ծրագրի համաձայն։
Կազմեցին
Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ և Ռ. ԽԱՆ-ԱԶԱՏ
Դիմել «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցին կամ կազմողներին՝ Тифлисъ, Сурпъ-Нишанское училище.
(2 ա. ե.) 10—1

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻ
հայոց երկսեռ դպրոցների հոգաբարձութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն խնդրատու ուսուցիչների, որ ուսուցչական խումբը կազմված է։ Պատասխան չը ստացող ուսուցիչները ազատ են։
(ա. օ.) 3—2

ԴՊՐՈՑ
ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ
Երկու սեռի մանուկների համար։ Ընդունելութիւնը օգոստոսի 27-ից, ուսման սկիզբը սեպտեմբերի 6-ին։ Բեհբութեան փողոց, սեփ. տուն № 25. 10—7

Թիֆլիսի գրավաճառանոցներում ծախվում են
հանգուցեալ
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆՑԵԱՆԻ
հետևեալ աշխատութիւնները.

1) Հայ հեղինակներ բ. տպ. գինը	1 ր. —
2) Պատմական քերակ.	75 կ.
3) Դպրոցական քերակ. բ. տպ.	25 կ.
4) Հայ պատմ. բարեփ. բ. տպ.	50 կ.
5) Գրպանի ուղղագրութիւն	5 կ.
6) Հայոց լեզու ա. տարի	20 կ.
7) Պատկերազարդ այբբենարան	50 կ.

Գումարով գնողները ճանապարհածախք չեն վճարի կամ 20% զեղչ կը ստանան եթէ դիմեն խնամակալներին հետևեալ հասցէով՝ Тифлисъ, 5 уч. Абасъ-Абадская площ. № 5. А. Авакянцу.

Խնամակալներ Գր. Վանցեանի գործի՝
 Իս. Յարութիւնեան
Ա. Աւագեան
(կ. ե. հ. շ. չ.) 5—3

ԺԱՄԱՑՈՅՑ և ԱԾԵԼԻ

ԱՄԵՆՔԻՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ
◆ Ի Ր Ե Ր ◆
ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԻ ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՀԵՍՏԸ
ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ Է 150 իրեր միայն 8 ր. 95 կ.

1) Անգլիական սև պողպատէ տղամարդկանց կամ կանանց բաց ԺԱՄԱՑՈՅՑ։ Ժամացոյցի մեխանիզմը արտասահմանեան շինուածք է և պարգևատրվել է համաշխարհային ժամացոյցի ցուցահանդէսում։ Լարվում է առանց բանալիի (ռեմօնտուար)։ Ժամացոյցը բանում է րոպէ առ րոպէ, որի համար երաշխաւորութիւն է տրվում. 2) Տղամարդկանց կամ կանանց նորաձև պարանոցի շղթայ. 3) Գեղեցիկ տեսքի բրելօկ. 4) Ժամացոյցը գողացվելուց ազատ պահող գործիք. 5) Անգլիական լաւագոյն պողպատէ ԱԾԵԼԻ. 6) Ածելիաման. 7) Նիկէլի փոքր թաս սապօնի համար. 8) Վրձին սապօնվելու համար. 9) Սապօնի փոշու արկղիկ. 10) Թաւշեայ շպարի արկղիկ. 11) Կարապի բմբուլից փնջիկ շպարվելու համար. 12) Յանկացողներին ածելիի և իր պարագաների փոխարէն կարող ենք ուղարկել կանացի նորաձև բրօշկա և մի զոյգ պարիզեան գոհարազարդ ականջօղեր. 12—14) Տուալէտի արդուզարդարանք, բաղկացած հայելիից, սանրից և կօշիկներ կոճկելու կարթից. 15—19) Գարնիտուր, բաղկացած կրծքի 2 և մանժէտի 3 արտասահմանեան աշխատանքի զապօնկաներից «Մօդերն» ոճով, կամ թէ սրա փոխարէն կանանց սանրեր. 20) Ամերիկական գրպանի մկրատ. 21) Գրպանի դանակ. 22—23) Գրպանի մատիտ և գրիչ. 24) Ճանապարհորդական գրպանի թանաքաման. 25) Պարիզեան ատեքսօկօպ մեծացնող ապակիներով. 26—75) 50 լուսանկարչական գողտրիկ նկարներ ստերէօսկօպի համար. 76—100) 25 Carte postale բաց նամակներ գեղեցիկ եղանակներով, որոնք կարող են մի ալբոմի զարդը դառնալ. 100—125) 25 լաւագոյն պօստային թուղթ. 126—150) 25 այդպիսի ծրար։ Բոլորի համար միայն 8 ր. 95 կ. Նոյն իրերը, խուլ ժամացոյցով—1 ռուբլով թանգ, այսինքն 9 ր. 96 կ., իսկ արծաթեայ խուլ ժամացոյցով միայն 16 ր. 95 կ.։

Ինչպէս տեսնում էք, սրանից էժան չէ կարող լինել։

◆ Ուղարկվում է և վերադիր վճարով ◆

Ծրարելը ձրի։ Գործադրութիւնը օրինակելի։ Ուղարկելու համար յաւելեալ առնըվում է Եւրոպական Ռուսաստան՝ 65 կ., իսկ ասիական—95 կ.։

Լաւութեան լիակատար երաշխաւորութեամբ.	ՊԱՏՈՒԷՐՆԵՐԸ ՀԱՍՑԷԱԳՐԵԼ Московскій Центральный Складъ Часовъ	Խնդրում ենք չը խառնել վարշավեան ֆիրմաների հետ.

Москва, д. Виноградова. № 126

P. S. Փողով կամ նամականիշներով գրաւական ուղարկողներին իբրև նուէր ուղարկվում է գեղեցիկ քորոց փողպատի (գալստուկ) համար։
(կ. չ.) 36—12

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս Ի
ԿԵՆՏՐՕՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑՈՒՄ
—o ՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾ ԵՆ o—

կովկասեան ուսումնարանական շրջանի բոլոր ուսումնարաններում գործածվող դասագրքերը։ Օտար տեղերից դիմել՝ Въ Тифлисъ, Центральной книжной торговлѣ.
(ա. օ.) 10—2

Հրատարակութիւն Աւետիս Պօղոսեանի հրատարակչական ֆօնդի
Լոյս տեսաւ
ՓՆՋԻԿ
մանկական երգարան եւրոպական նոտաներով
Նիւթ հայ դպրոցների I, II և III բաժանմ.
Կազմեց ԱԶԱՏ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆՑ
Գինն է 30 կոպ.։
Դիմել «Գուտտենբերգ» և «Փարոս» գրախանութներին և կազմողին՝ Նորաշէնի օր. ծխական դպրոց, Дворянская № 17.
(ապ.) 10—7

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
Ա. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆԻ
ԴԱՍԱԳԻՐՔ
ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
մարդ, կենդանի, բոյս և հանք
Դասընթացք հայոց ժողովրդական և քաղաքային դպրոցների III, IV և V տարիների համար։
Հիմնովին բարեփոխած, հարստացրած նոր նիւթերով և մօտ 130 նկարներով։
Գինն է 70 կ.
Դիմել Թիֆլիս Աշ. Աթանասեանին «Խաթաբալայի» խմբագրատուն, կամ «Գուտտենբերգ» գրախանութին։ 10—6

ԲԱՑՎԱԾ Է
ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ուսումնարան և
ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ
Մ. Գ.
ԹԵՄՈՒՐԱԶԵԱՆԻ
Աշակերտուհիների և կանանց հագուստների պատուէրների ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ից, իսկ պարապմունքները սկսվում են սեպտեմբերի 1-ից։
Բեհբութեան փողոց № 30.
Նոյն տեղում ընդունվում են փոքրահասակ աշակերտ և աշակերտուհի նախկերնիկներ։
(29, 31, 3) 3—3

Վառ. եւ Ստ.
Սմբատեանների
Միջնակարգ դպրոցների երկսեռ երեխաների նախապատրաստական ուսումնարանում (Բօստովից Դ/վ) ընդունելութիւնները սկսված են։ Բնակարանը համապատասխանում է առողջապահական բոլոր պահանջներին։ Դասերը սկսվում են 1-ին սեպտեմբերի։ Կայ երկու գիշերօթիկի տեղ։
Սօլօլակ, փողոց Պասկեվիչի, № 13.
(չ. ու. շ.) 10—7

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Բագուի Հայոց Կուլտուր. Միութեան
I
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

1. Ժողովրդական գրադարան

№ 1. Վիլհէլմ Տէլլ	5 կ.
№ 2. Ցրոնի	5 կ.
№ 3. Թէ ինչպէս պէտք է հիմնել վարկային ընկերութիւններ	5 կ.
№ 4. Բամբակի մշակութիւնը	3 կ.
№ 6. Կոտակ	5 կ.

2. Պատանեկական գրադարան

№ 1. Անգլուխ ձիաւորը հեղ. Մայն Րիդի I. մաս	30 կ.
№ 2. » » I. »	30 կ.
№ 3. » » II. »	30 կ.
№ 5. » » III. »	30 կ.
№ 4. Գ անտ նաւապետի որդիքը հեղ. Ժիւլ Վերնի I մաս	30 կ.
№ 6. Գրանտ նաւապետի որդիքը հեղ. Ժիւլ Վերնի I մաս	30 կ.
№ 7. Շէրլօկ Հօլմսի արկածներից, ուշացած վրէժխնդրութիւնը ա. մ.	30 կ.
№ 8 Նոյնը բ. մ.	30 կ.
№ 9 Գրանտ նաւապետի որդիքը հեղ. Ժիւլ-Վերնի II մաս	30 կ.
№ 10 Նոյնը III մաս	30 կ.

3. Դասագրքեր

№. 1. Խրեստոմատիա Ս. Մանդինեանի II գիրք	75 կ.

4. Պատմական գրադարան

№ 1. Դիւան հայոց պատմութեան Գիւտ ա. ք. Աղանեանի	4 ր.—

5. Բանաստեղծական գրադարան

№ 1. Յով. Յովհաննիսեանի բանաստեղծութիւնները	1 ր. 50 կ.

6. Գեղարուեստական գրադարան

№ Վէրք Հայաստանի հեղ. Խ. Աբովեանի	50 կ.

II

Լոյս են տեսել և ՄԻՈՒԹԵԱՆ հրատարակած հետևեալ գրքերը

1. Վարկային ընկ. կանոնադրութ.	30 կ.
2. Голодъ. Զաւարեանի	30 կ.
3. Կանոնագիր գիւղական կամ ընկերական շտեմարան-գանձարանի Ս. Զաւարեանի	2 կ.

III

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ հրատարակութեամբ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ ՇՈՒՏՈՎ

1. Ժողովրդական գրադարան
Գործնական շերամապահ. գինն է 5 կ.
2. Մանկական գրադարան
№ 1 Կօշիկ հագնող կատուն
Շարունակվում է բաժանորդագրութիւն
«ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ»

Բագու	5 ր.
Ուրիշ քաղաքները	6 ր.
Արտասահման	22 ֆր. կամ 8 ր.

Իւրաքանչիւր գրքի
Գինն է 30 կ.

Դիմել՝ Контора Бакинск. Армянск. Культурнаго Союза, Красноводская ул. д. И. Д. Адамова. Баку. 10—8